

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Role a pozice strany Die Linke ve stranickém
systému Spolkové republiky Německo
(analýza politické strany z hlediska teorie koalic)**

Irena Grillingerová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program: Politologie

Studijní obor: Politologie

Bakalářská práce

**Role a pozice strany Die Linke ve stranickém
systému Spolkové republiky Německo
(analýza politické strany z hlediska teorie koalic)**

Irena Grillingerová

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů
a literatury

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce PhDr. Mgr. Petru Jurkovi za jeho věcné připomínky a cenné rady, které mi pomohly při zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	1
1 ÚVOD	3
2 KONCEPTY ANTISYSTÉMOVOSTI, RELEVANCE A TEORIE KOALICE	7
2. 1 Pojetí politických stran v teorii koalice podle Sartoriho.....	7
2. 2 Diskuze o Sartoriho pojetí antisystémovosti.....	10
2. 3 Teorie koalice	15
2. 4 Americké a evropské pojetí teorie koalice	16
2. 5 Tvorba koalice za vyloučení antisystémových stran	19
3 ANALÝZA NĚMECKÉ LEVICE	21
3. 1 Historie a vznik strany Die Linke	24
3. 2 Organizační struktura, přidružené organizace a členská základna.....	28
3. 3 Elektorát Die Linke	33
3. 4 Ideologická rovina a programatika Die Linke	34
3. 5 Volební analýza Die Linke.....	38
3. 6 Analýza koaličního chování a pozice Die Linke	44
4 ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	48
RESUMÉ	57
PŘÍLOHY	59

SEZNAM ZKRATEK

AG	- Asociace Cuba Sí
AKL	- Antikapitalistická Levá (Antikapitalistische Linke)
CDU	- Křesťanskodemokratická unie Německa (Christlich Demokratische Union Deutschlands)
CSU	- Křesťansko-sociální unie v Bavorsku (Christlich-Soziale Union in Bayern e. V.)
EMALI	- Emancipační hnutí Levá (Emazipatorischer Linke)
FDP	- Svobodná demokratická strana (Freie Demokratische Partei)
FDS	- Fórum demokratického socialismu (Forum demokratischer Sozialismus)
GRÜNE	- Spojení 90/Zelení (Bündnis 90/Die Grünen)
KPD	- Komunistická strana Německa (Kommunistische Partei Deutschlands)
MARX21	- Marxistické fórum (Marxistische Forum)
NDR	- Německá demokratická republika (Deutsche Demokratische Republik)
PCE	- Komunistická strana Španělska
PCF ₁	- Komunistická platforma (Kommunistische Plattform)
PCF ₂	- Komunistická strana Francie
PDS	- Strana demokratického socialismu (Partei des Demokratischen Sozialismus)
PEL	- Strana evropské Levice (Partei der Europäischen Linken)
PRC	- italská Strana komunistické obnovy

- SED - Jednotná socialistická strana Německa (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands)
- SED-PDS - Jednotná socialistická strana Německa - Strana demokratického socialismu (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands – Partei des Demokratischen Sozialismus)
- SPD - Sociálnědemokratická strana Německa (Sozialdemokratische Partei)
- SRN - Spolková republika Německo (Bundesrepublik Deutschland)
- WASG - Volební alternativa za práci a sociální spravedlnost (Arbeit & soziale Gerechtigkeit – Die Wahlalternative)

1 ÚVOD

Tématem předkládané bakalářské práce je „*Role a pozice strany Die Linke ve stranickém systému Spolkové republiky Německo a analýza politické strany z hlediska teorie koalic*“. Následující analýza se soustřeďuje na zhodnocení jak role, tak i pozice této strany v německém stranickém systému. Dále je práce zaměřená na schopnost strany utvářet koalice s jinými politickými stranami. Tato práce posuzuje stranu na základě jejího vývoje a chování ve stranickém systému, přičemž struktura analytické části bude členěna podle jednotlivých volebních období.

Cílem práce je zjistit, jaká je současná role a pozice strany a jaké jsou důvody jejího současného postavení v německém stranickém systému. Práce je zkoumána pomocí deskriptivní, relační a kauzální analýzy. Deskriptivní analýza nám nastíní, jak se strana programově profiluje. Relační analyzuje, jaká je vztahová perspektiva strany v německém stranickém systému. Kauzální se nám snaží vysvětlit výzkumnou otázku „Jaká je příčina odlišné role a pozice strany na federální a regionální úrovni v SRN.“ Dále se zodpoví otázka, zda tato strana byla nebo stále je antisystémovou. Taktéž jsou v práci kladeny otázky, zdali a proč má strana malý koaliční potenciál i přes poměrně širokou členskou základnu. Poté zdůrazním, zda a jak koaliční potenciál souvisí s pojmem antisystémovost. Pokud nastane zjištění, že strana byla antisystémová, tak se práce pokusí zdůvodnit, proč tomu tak bylo.

Práce je jedno případovou studií, která je detailní analýzou případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Cílem případové studie je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení daného případu (Kořan 2008: 29–61). Práce je rozdělena na dvě hlavní části: teoretickou a analytickou. Teoretická část má za cíl se pokusit zjistit, jaké jsou kritéria, podle nichž politické strany vstupují či nevstupují do politické koalice. V práci je jako výchozí teoretický přístup zvolena teorie koalice podle evropské tradice, která se zaměřuje, jak na zisk postů, tak i na programové hledisko. První část práce nazvaná *Tvorba koalic s přihlédnutím ke konceptu antisystémovosti stran* konkrétně poslouží k vymezení a upřesnění použitého teoretického přístupu. Z hlediska teorie koalice je první kapitola zaměřená především na utváření koalice obecně, tedy na to jaké má strana vazby k jiným stranám. Pomocí

teorie koalic se následně analyzuje stávající politická situace této strany. Pro teorii koalic je nejprve důležité zmínit autora Giovanniho Sartoriho, který zavedl do politologie pojem antisystémová strana, který je pro účel této práce velice podstatný, jakožto součást své klasifikace soutěživých stranických systémů obsažené v knize *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu* (Sartori 2005: 135–218). V této práci je koncept antisystémové strany chápán jako nástroj analýzy. Sartori se domníval, že antisystémová strana je ideologickou opozicí a zároveň je jedním z hlavních znaků polarizace (Sartori 2005: 136). Podle Sartoriho mají antisystémové strany v parlamentu poměrně silné a trvalé umístění. Ovšem žádná jiná strana s nimi za běžných okolností nebude vyjednávat o vládě. Zároveň antisystémová strana tak bude setrvávat trvale v opozici, ale přesto bude mít vliv na stranickou soutěž (Sartori 2005: 128). Kritici Sartoriho pojetí antisystémové strany se domnívají, že pojem antisystémová strana není nejlepší cestou jak definovat politické strany (Smith 1987: 59).

Strana Die Linke se analyzuje podle evropské tradice koalice. Práce se soustředí na vztahy strany Die Linke s jinými stranami v SRN, které jsou zásadní pro utváření koalice. Na základě toho se buď potvrdí či vyvrátí, zda se daná strana v rámci německého stranického systému chová podle vymezeného teoretického rámce. Evropská tradice klade důraz na programové hledisko teorie koalic. Primárním cílem stran není jen zisk postů ve vládě. Obecně v rámci teorie koalice převažuje názor, že se strany sice snaží získat posty, ale berou ohled i na program, přičemž se předpokládá, že strany budou chtít vytvářet koalice s ideově blízkými stranami (Říchová 2000: 121–122).

Ve druhé, empirické části se práce soustředí na analýzu role a pozice strany Die Linke v německém stranickém systému. V kapitole *Analýza německé Levice* je prováděna analýza vývoje strany. Kapitola je nejprve zaměřena na počátky vzniku uskupení. Zde jsou popisovány dvě členské strany Die Linke, strana WASG a PDS, která se přetransformovala ze strany SED v roce 1990 (Eibl 2006: 196). Dále je v kapitole představena organizační struktura strany, přidružené organizace ke straně Die Linke a členské základna, ve které se profiluje více názorových proudů. Poté se pojednává o ideologické rovině a programatice Die Linke. Programatika strany by

měla posloužit k vysvětlení toho, proč ostatní německé strany na federální úrovni nemají zájem s nimi utvářet koalice. Dále je zmíněny elektorát Die Linke, přičemž se bere v potaz fakt, že voliči z východních zemí jsou rozdílní od voličů ze západních zemí. Kapitola *Analýza německé Levice* taktéž analyzuje stranu na základě chronologické posloupnosti volebních období strany od roku 2007, kdy strana vznikla. Konkrétně se analyzují klíčové volby konané ve spolkových zemích západní části německé federace od oficiálního vzniku strany v roce 2007 až do roku 2013, ve kterých se Die Linke přehoupla přes pětiprocentní hranici úspěšnost. V rámci analyzování je zmíněno, jak strana dopadla, zda s ní někdo chtěl navázat spolupráci a za jakých podmínek. Konkrétně se zmiňují volby v Brémách (2007), Hessensku (2008, 2009), Dolním Sasku (2008), Šlesvicko–Holštýnsku (2009), Sársku (2009, 2012) a v Severním Porýní-Vestfálsku (2010). Dále jsou analyzovány federální volby v roce 2009 a 2013. A konečně jsou zmíněny i předčasné prezidentské volby, které proběhly v roce 2010. Důvodem, proč se analyzují právě tyto volby, je skutečnost, že strana svojí relevancí ve východní části Německa potvrdila tím, že zde vlastní silnou voličskou základnu, která straně umožňuje ovlivňovat koaliční jednání a zároveň jí poměrně vysoká voličská přízeň umožňuje, aby se Die Linke mohla účastnit tvorby koalic. V západních spolkových zemích panuje odlišná situace. Die Linke zde působí jako strana, která má sice již vyšší volební zisky než dříve, ale i přesto tento fakt se ostatní politické strany chtějí vyvarovat spolupráci s ní. Na volbách, kde strana dokázala překročit pětiprocentní hranici, tedy tam, kde má strana relativní vliv skrze svůj vyděračský potenciál na koaliční chování ostatních, lze ukázat, jak se ostatní strany stavějí k otázce spolupráce se stranou Die Linke.

V poslední podkapitole a zároveň nejpodstatnější části nazvané *Analýza koaličního chování a pozice Die Linke* se analyzuje stávající politická situace této strany. Posoudí se vztahová perspektiva, tedy to, jakou má strana roli a pozici vůči ostatním politickým stranám v německém stranickém systému či to jak strana působí směrem k veřejnosti například skrze média svým volebním programem na své voliče. Tato podkapitola zkoumá stranu dovnitř i navenek. V této části je také zmíněný význam a role strany v německém stranickém systému. Dále je zde řešeno navazování spolupráce se stranou Die Linke. Účelem této předkládané práce je alespoň částečně

vyjasnit roli a pozici této strany za pomoci teorie koalice a konceptu antisystémových stran. V závěru práce bude tedy zhodnocena role a pozice strany v německém stranickém systému a zodpovězeny výše stanovené výzkumné otázky.

V práci jsou použité tištěné i elektronické zdroje. V teoretické části je ve velké míře čerpáno z tištěných zdrojů, jelikož teorií se podrobněji zabývají více tištěné než internetové zdroje. Vzhledem k aktuálnosti zpracování analytické části byly využity jak zdroje tištěné, tak zdroje v elektronické podobě. Informace byly ve velké míře čerpány z primárních zdrojů. Mezi významné autory, kteří jsou v práci využity, patří vedle Sartoriho, například Capoccia (*Anti-System Parties A Conceptual Reassessment*), Coffé (*Party policy position of Die Linke: A continuation of the PDS?*), Eibl (*Pozice PDS v německém stranickém systému*), Elo (*The Left Party and the Long-Term Developments of the German Party System*) Fiala a Strmiska (*Teorie politických stran*), Kubát (*Politická opozice v teorii a střeoevropské praxi*), Navrátil (Nástin teoretické typologie antisystémových aktérů), Novák (*Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia*) či Olsen (*Německá PDS: Mezi východem a západem*). K důležitým internetovým stránkám patří oficiální stránky Die Linke, kde se zmiňují hlavní stanoviska a klíčové programové body této strany. Dále se data čerpají z oficiálních stránek německého Spolkového sněmu či z internetových stránek institucí, které se zabývají volebními analýzami.

2 KONCEPTY ANTISYSTÉMOVOSTI, RELEVANCE A TEORIE KOALICE

Tato kapitola slouží jako teoretický základ k analyzování strany Die Linke ve stranickém systému SRN. Kapitola je nejprve zaměřena na Sartoriho pojetí antisystémovosti, ze kterého bude tato analýza čerpat. Vzhledem k tomu, že koncept anisystémových stran je velice podstatným konceptem, navazují na Saroriho koncept další autoři. Tito autoři se pokouší o zjednodušení, ujasnění či doplnění jeho konceptu. Dále tedy zmíním názory autorů, kteří se zajímají o koncept antisystémové strany. Tyto názory je v této analýze vhodné zmínit z důvodu, že se tito autoři pokouší blíže určit, jak takovou stranu poznat, přičemž při analyzování antisystémové strany je potřeba zmínit, jak poznat antisystémovou stranu.

V návaznosti na relevanci strany se další část kapitoly soustřeďuje na vztah antisystémovosti a teorie koalice. Nejprve se určí, co znamená pojem koalice. Popíše se dva tradiční přístupy zkoumání teorie koalice: americká a evropská tradice, podle kterých se politické strany v rámci koaličního vyjednávání chovají. Poslední část se bude věnovat pojetí politických stran v teorii koalice. Vzhledem k tomu, že objektem zájmu této analýzy je politická strana zaměří se teoretická část na posouzení teorie koalice optikou politické strany. Zásadní bude věnování se tomu, co říká teorie o strategiích a modelech chování jednotlivých stran, jelikož z toho lze určit, kam při koaličních jednáních patří strana Die Linke.

2.1 Pojetí politických stran v teorii koalice dle Sartoriho

Sartori v rámci své analýzy stran a stranických systémů navrhl pro stranické systémy více než dvou stran dvě základní kritéria relevance stran, kdy relevantní strana má buď koaliční potenciál, nebo alespoň vyděračský potenciál (Novák 1997: 257–258). Ve stranickém systému je velice důležitá právě koncepce relevance stran, kde práh relevance politické strany tj. určení jejího významu ve stranickém systému zjistíme pomocí koaličního potenciálu a vyděračského potenciálu strany. Koaliční či vyděračský potenciál strany je tedy důležitý pro zjištění role a pozice dané strany ve stranickém systému. Co se týče koaličního potenciálu, tak se politická strana stává

irelevantní v případě, že se nikdy neúčastnila procesu vytváření koalice. Naopak relevantní se stává, pokud ovlivňuje formování vládní koalice. Vyděračský potenciál pak doplňuje koncepci relevance stran o pojem antisystémová strana, přičemž antisystémová strana je relevantní, pokud dokáže ovlivnit taktiku (pro)systémové strany (Kopeček 2005: 42–44, Sartori 2005: 132).

Pojem antisystémovosti je badateli všeobecně používán od 60. let 20. století a je spojován s Robertem Dahlem, který se zabýval výzkumem politické opozice (Kubát 2010: 71). Ovšem až Giovanni Sartori jej zavedl do politologického diskursu. Sartori ve své knize *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*, která se věnuje stranickým systémům, analyzuje politické strany a stranické systémy, kde pojetí antisystémové strany je jedním z klíčových pojmů jeho práce (Novák 1997: 257).

Sartori (2005) vymezuje antisystémovou stranu jako konkrétní stranu, která podkopává konkrétní politický režim, v němž existuje a vůči němuž stojí v opozici. Konkrétní politická strana tedy usiluje nikoliv o změnu konkrétní vlády, ale celého politického režimu. Sartori (2005) připouští, že antisystémová strana nemusí být vždy stranou, která je v opozici k demokracii (Sartori 2005: 137). Antisystémová strana nemusí mít nic společného s demokracií či nedemokracií. Zásadní je, že strana stojí v opozici k existujícímu politickému režimu. Taková antisystémová opozice vůči politickému systému vychází empiricky ze dvou historických typů politických radikalismů konkrétně z radikálního nacionalismu a radikálního socialismu (Novák 1998: 115).

Dále rozlišuje širokou a přísnou definici antisystémové strany. V širším pojetí, jež zahrnuje proměny v průběhu času a rozmanitost podstaty, se hledá nejmenší společný jmenovatel, který se nalézá v delegitimizačním jevu. Široká definice antisystémovosti strany zpochybňuje legitimitu režimu a podkopává jeho základy. Zároveň strana stojí k režimu v opozici. Postoj těchto stran sahá od odcizení až po protest. Strana je podle Sartoriho (2005) antisystémová ve smyslu ideologického odcizení se politickému systému, to znamená, že v sobě obsahuje mnoho politických doktrín, konkrétních postojů či protestních témat. Tato ideologická opozice spočívá v tom, že antisystémová strana usiluje o změnu samotného systému vládnutí, protože

nesdílí hodnoty daného politického režimu (Sartori 2005: 136–137). Užší definice představuje antisystémovou stranu jako opozici, nikoliv ve vztahu k problémům, ale ve vztahu k principům. Tato definice spočívá v tom, že antisystémová opozice setrvává v soustavě základních přesvědčení, která nesdílí hodnoty politického řádu, v němž strana operuje. V přísné definici antisystémovosti strany jde v zásadě o to, že strany reprezentují absolutně odlišnou ideologii, kterou konfrontují s daným politickým režimem, přičemž jejich ideologická vzdálenost¹ je daleko od středu a pravděpodobnost dosažení konsenzu je u takových stran velice malá, jelikož tyto strany jsou vyloučeny z obsazování funkcí na úřadech (Sartori 2005: 137–138). Přísná definice je založená výlučně na ideologické proměnné. Sartori k jejímu vytyčení používá konkrétní ideologii, která je konkrétnímu politickému režimu odcizená. Vše v jeho konceptu antisystémových stran je konkrétní a související s praktickou politikou (Kubát 2000a: 72–75). Sartori (2001) rovněž v rámci konceptu antisystémových stran klasifikuje tři druhy antisystémových stran, přičemž extrémistické antisystémové strany jsou nejběžnějším typem. Tyto strany jsou rétoricky revoluční a aktivistické. Takové strany obhajují alespoň ve své rétorice revoluční dobytí moci, odmítají a neuznávají daný politický systém. Dalším typem jsou strany extrémní, které se nachází na koncích politické škály. Extrémní strany předpokládají politickou obec, která se vyznačuje širokým spektrem politických postojů. Posledním typem jsou strany izolované, které neakceptují či dokonce ostrakizují veřejné mínění, zejména z hodnotových důvodů. Mezi těmito třemi druhy antisystémových stran není jasně stanovená hranice. Zároveň platí, že všechny nejsou odmítány stejnou měrou a stejně prudce (Sartori 2001: 79–80).

Jak již bylo řečeno pro všechny antisystémové strany je společný delegitimační vliv. Všechny antisystémové strany zpochybňují legitimitu režimu, vůči němuž stojí v opozici a podkopávají jeho základy. Cílem antisystémové opozice je změna celého politického systému prostřednictvím cizí ideologie, kterou vyznává (Sartori 2005: 136–138). Antisystémové strany uskutečňují svojí politiku

---

¹ Ideologická vzdálenost neboli polarita určuje, do jaké míry jsou strany schopny se shodnout na základních politických otázkách (Klíma 1998: 171).

prostřednictvím konkrétních kroků a činů, které můžeme zaznamenat a popsat² (Kubát 2000a: 75). Podle Sartoriho (2005) je antisystémová strana považována za relevantní na základě jejího vyděračského potenciálu a stanovuje ji následujícím způsobem. Relevance antisystémových stran spočívá ve schopnosti ovlivnit taktiky stranické soutěže a schopnosti strany změnit směr soutěžení stran orientovaných na vládu z dostředivého na odstředivý (Sartori 2005: 128).

Pokud jde o místo působení, tak antisystémová strana může operovat, jak uvnitř, tak vně systému. Být uvnitř systému znamená, že antisystémová strana hraje svou hru podle většiny pravidel, což je případ hlavně komunistických stran, které hrají hru v souladu s pravidly systému. Zároveň to, zda je strana uvnitř či vně systému nikterak nesouvisí s jejími cíli. Pokud jsou její cíle vůči systému delegitimující, pak je strana antisystémová bez ohledu na to, kde se nachází (Kubát 2000a: 73).

Sartori také hovoří o tom, že antisystémová strana může zaujímat široké rozpětí postojů od odcizení se přes celkové odmítání až pro protestní postoj. Kromě toho upozorňuje na nutnost rozlišování mezi antisystémovou a revoluční stranou. U revoluční strany lze násilí předvídat, jelikož předpoklad násilí je vysoce pravděpodobný. Naopak u antisystémových stran nelze automaticky předpokládat přítomnost násilí. Sartori upozorňuje, že revoluční strana je zajisté stranou antisystémovou, ale obráceně to však neplatí (Sartori 2005: 136–138, Sartori 2001: 79–80).

2. 2 Diskuze o Sartoriho pojetí antisystémovosti

Můžeme narazit na odmítání Sartoriho koncepce kvůli značné obsahové rozbředlosti respektive nejasnosti konceptu antisystémovosti, kdy není zcela zřejmé, co si pod tímto pojmem představit (Kubát 2000a: 71). Problém spočívá v neurčitosti konceptu a v malé výpovědní hodnotě výsledků jeho aplikace (Polášek 2011: 21). Strmiska (1998) upozorňuje na to, že v pluralitní demokracii nelze zcela určit, co je to (pro)systémovost a díky této neurčitosti hranic mezi (pro)systémovým a

---

² Kubát poznamenává, že neúspěch antisystémových stran nic nemění na jejich charakteristice, protože samotný cíl a jeho uskutečnění jsou dvě odlišné záležitosti. Stejně tak zapojení antisystémové strany do vládní koalice jí nezbavuje její antisystémové podstaty (Kubát 2000a: 76).

antisystémovým politickým jednáním je obtížné říci, kdo se chová antisystémově (Strmiska 1998: 37). Na tento nedostatek navazuje Schedler (1996), který se domnívá, že poznání antisystémové podstaty je obzvláště těžké z důvodu toho, že od zhroutení komunismu uplynulo relativně málo času a mnozí dnes stále ještě aktivní voliči si tudíž pamatují, jak tento režim fungoval. Tato skutečnost je nutí k větší obezřetnosti, proto se antisystémové subjekty snaží skrýt svou pravou identitu a své antisystémové rysy halí do demokratického roucha (Schedler 1996: 304). Antisystémovost lze obecně pojímat různě. Například jako konkrétní způsob reálného politického chování, způsob uvažování či soubor postojů ve vztahu k různě charakteristickému systému v závislosti na východiscích antisystémového aktéra (Lieberman 1998: 355–375). Důležité je také zmínit, že přístup k problematice antisystémovosti není a nemůže být stejný v teorii politických stran a v teorii systémů politických stran, ale mohou se vzájemně do určité míry překrývat (Fiala – Strmiska 2009: 169). K analyzování antisystémové strany je potřeba zmínit, jak takovou stranu poznat. Lze říci, že existují dva činitele, díky kterým lze poznat antisystémovou stranu. Prvním je objektivní hledisko, které zahrnuje hodnocení cílů a názorů strany, jejího chování a politické strategie, přičemž jako nejvýhodnější se jeví pozorovat stranu tam, kde má volné ruce k prosazení své politiky (Navrátil 2009: 150; Novák 1997: 71). Druhým faktorem je subjektivní rovina, která vyhodnocuje postoj ostatních stran k této straně (Navrátil 2009: 150). Antisystémovou stranu působící v pluralitní demokracii lze obecně poznat pomocí několika dalších proměnných. Za prvé podle vnitřní organizační struktury strany. K antisystémovým strukturám patří například komunistické struktury, které byly založeny na profesionální bázi tzv. buněk. Organizační struktura buněk byla opřena o přísně vertikální princip. Tento princip vertikálních vazeb účinně zabraňuje rozvíjení frakcí a opozic uvnitř strany, jelikož opozice vzniklá v jedné buňce nemůže nahradit buňky další. Zároveň platil pro komunistické struktury tzv. centralistický charakter, který fungoval na principu přesného zjištění stanoviska členské základny před přijetím rozhodnutí. Ovšem po vykonání rozhodnutí centrum zajistilo, aby dané stanovisko bylo striktně dodrženo. Co se týče členství ve straně, je vstup do strany poměrně nesnadný, vzhledem k tomu, že členství určitého člena je ve straně povýšeno nad členství v parlamentu či ve vládě (Kubát 2000b: 20–24).

Za druhé je zásadní prostředí, ve kterém se strana pohybuje, zda má strana nějaké přidružené organizace či spřátelené strany. Proměnná organizací přidružených ke straně poukazuje na úzké vazby konkrétní strany s přidruženými organizacemi. Právě vztahy s jinými subjekty dostatečně vypovídají o straně samotné. Za třetí záleží i na tom, jaké má strana postavení ve stranickém systému, což vypovídá o charakteru dané politické strany. Pokud některá strana vykazuje antisystémové prvky, tak se její postavení v politickostranickém systému stává marginálním. Stranou marginální může být i takový subjekt, který je relativně silným aktérem co do počtu členů či počtu získaných hlasů a mandátů. Marginální strana je malou a slabou z hlediska jejího umístění v parlamentu, jelikož se nachází v absolutní izolaci. Její koaliční potenciál je nulový. Strana nemá na celostátní úrovni přístup k funkcím, úřadům a dalším atributům moci. Za čtvrté je nutné brát v potaz funkci, kterou strana plní. Například antisystémové strany plní tzv. tribunskou funkci skrze, kterou hájí zájmy skupin, jež mají dojem, že jsou vyloučeny z účasti v daném politickém systému. Tímto způsobem nabydou strany dostatek síly k tomu, aby mohly účinně překážet politickému systému, který jim tak nemůže odpovědět zákazem či represemi (Kubát 2000b: 24–25). Konečně je také důležité věnovat pozornost programu a ideologii dané strany, kde je vhodné sledovat stranu tam, kde má volné ruce k prosazení své politiky. Zároveň je potřeba odlišit oficiální programová prohlášení, předvolební hesla a vystupování členů v demokratických médiích od vystupování členů ve vlastních interních materiálech. Dilema antisystémových subjektů spočívá právě v jejich dichotomickém charakteru. Na jedné straně radikální rétorika a politická praxe udržují konkrétní stranu při životě. Ovšem na straně druhé, chce-li se strana prostřednictvím voleb přiblížit k moci, musí skrývat svojí antisystémovou orientaci (Kubát 2000b: 26–28).

Podle některých politologů lze s určitými částmi Sartoriho analýzy stranických systémů polemizovat či je nějak doplnit anebo upřesnit. Strmiska (1998: 33, 35–36) poukazuje na skutečnost, že v rámci Sartoriho koncepce antisystémových stran je pojem antisystémovost údajně normativního rázu, což není v souladu s tradicemi empiricko-analytické politické vědy, a proto je považován za nevhodný či dokonce ohrožující měřítko vědeckosti. Další kritika, která se vznáší nad jeho konceptem, vychází z přesvědčení, že antisystémové strany již vymizely v průběhu

druhé poloviny 20. století (Beyme 1987: 45) a nemá tedy smysl tento koncept nadále používat (Kubát 2000a: 77). Na tento názor navazuje Smith (1987) se svým argumentem, že mnohé strany, které byly dříve považovány za antisystémové, se změnilly v (pro)systémové strany (Smith 1987: 61–62). V souvislosti s tímto postojem Klíma (1998) vznáší otázku, zda je Sartoriho typologie z důvodu rozpadu světového socialismu a oslabení stran krajní levice stále aktuální. Dále se vymezuje k označení některých politických stran za antisystémové i v případě, že mají prokazatelně vyšší koaliční potenciál. Autor také doporučuje pojem antisystémová strana používat pouze pro subjekty, které podkopávají legitimitu režimu a zároveň jsou izolované (Klíma 1998: 177).

Polášek (2011) upozorňuje na problematickou otázku konceptu, konkrétně na rozlišení antisystémových stran na základě problémů a principů. Podle něj je problematické určení hranice, kdy jde ještě o problémy a kdy již o principy. Upozorňuje na to, že strana může být opozicí ve vztahu k principům, ale přesto zároveň zůstat opozicí ve vztahu ke konkrétním problémům. Strana může například zastávat názor, že daný politický systém má být zcela změněný, ale přitom v jednotlivých, konkrétních otázkách v parlamentu hlasuje podle jejich obsahu. Autor dále podotýká, že v Sartoriho koncepci není zcela zřejmé, co se rozumí pod hodnotami politického řádu. V rámci hodnot politického řádu není možné, aby strana dané hodnoty odmítala a současně se podle nich řídila či zároveň sdílela hodnoty politického řádu, ale přikládala jim jiný význam než ostatní politické subjekty. Například nelze, aby strana zpochybňovala model liberální demokracie, ale přesto se účastnila voleb. Konečně Sartori nedává ani jednoznačnou odpověď na to, které charakteristiky jsou pro posouzení antisystémovosti stran relevantní. Sartori sice silně vyzdvihuje ideologický rozměr antisystémových stran, kdy antisystémovou se strana stává tehdy, jestliže to o sobě sama tvrdí. Zároveň však upozorňuje na rozdíl mezi tím, co strana říká a tím, co činí. Antisystémová strana může být tedy i taková, jež to rétoricky netvrdí, její program a stanovy jsou v souladu s politickým řádem, ale v dané straně existuje nějaká forma vnitřního uspořádání či vztahů, které jsou antisystémového rázu (Polášek 2011: 21–23).

Mnozí autoři se pokusili o navázání na Sartoriho koncepci antisystémových stran. Jedním z nich je i Giovanni Capoccia, který v rámci novější analýzy antisystémové strany tvrdí, že v politické literatuře lze vysledovat rozlišení mezi dvěma rovinami antisystémových subjektů (Kubát 2000a: 76). Capoccia rozlišuje rovinu politických stran a rovinu stranických systémů, přičemž u roviny politických stran je důležitá ideologická odlišnost strany ve vztahu k ostatním stranám. Zatímco v rovině stranických systémů jde obecně o základní ideologické charakteristiky stran. Tento přístup chápe antisystémové strany jako ohrožení demokracie (Capoccia 2002: 10–13).

Na základě těchto dvou rozlišení odvozuje dvě definice antisystémovosti: vztahovou a ideologickou. Vztahová definice indikuje ideologickou vzdálenost strany od ostatních stran ve stranickém systému, přičemž daná strana má nízký koaliční potenciál a ve volební soutěži používá podbízivou a delegitimizující taktiku. Existence těchto stran vyvolává ve stranickém systému polarizaci (Capoccia 2002: 16–17). Ideologická definice antisystémovosti souvisí s její ideologickou opozicí vůči demokratickému politickému systému jako celku. Antisystémové strany v tomto pojetí jsou stranami antidemokratickými. Capoccia odvozuje antisystémovost takové strany od samotného systému, který je potřeba definovat. Jakmile strana zpochybňuje některý ze základních atributů definovaného systému, pak je označena za antisystémovou (Capoccia 2002: 20).

Capoccia od sebe odlišuje pojem antisystémovost a antisystémová strana. V jeho pojetí je antisystémovost teoretickou proměnnou. Naproti tomu je antisystémová strana reálně existující věc. Také připouští existenci přizpůsobivé antisystémové strany, která má dostatek síly, aby mohla mít vliv na mechanismus stranického systému a zároveň tento systém nepolarizovala. Jde o situaci, kdy se strana z různých důvodů rozhodne získat koaliční potenciál či být loajálním koaličním partnerem (Kubát 2000a: 79).

Ačkoliv se Polášek (2011) domnívá, že analytická užitečnost Sartoriho konceptu je v jistém ohledu problematická, tak se i přes tento nedostatek přiklání k užití jeho konceptu. Ovšem za předpokladu sofistikovanějšího použití. Autor je

názoru, že koncept antisystémové strany lze propojit s jiným Sartoriho přístupem, který není výslovně spojený s tímto konceptem. Jedná se o Sartoriho úvahu o rovinách konsensu obsaženou v jeho teorii demokracie, v níž Sartori zdůrazňuje, že konsensus neznamená nutně aktivní souhlas. Může znamenat pouze konsensus ve smyslu pasivní akceptace. Konsensus se může týkat základních hodnot, jež strukturují systém hodnotových orientací ve smyslu sdílení hodnot jako je svoboda či například rovnost. Konsensus se může dále týkat pravidel hry, podle nichž se požadavky aktérů přetvářejí ve výstupy a instituce, které tak činí procedurální konsensus. Konsensus se může také týkat určité vlády či vládní politiky. Takový to konsensus je označován za tzv. problematický. Polášek (2011) míní, že stranu lze označit za antisystémovou tehdy, pokud alespoň na jedné z výše uvedených úrovní nebude moci doložit konsensus (Polášek 2011: 21–23).

Teorii antisystémovosti lze shrnout z pojetí Sartoriho a Capoccia s přihlédnutím k některým českým politologům, například k Navrátilovi či Poláškov. Pro tuto analýzu bude podstatné, jak Sartoriho pojetí antisystémových stran, tak Capoccioho pojetí antisystémové strany operující v demokratickém režimu, přičemž je brán ohled i na doplnění konceptu právě Navrátila a Poláška.

2. 3 Teorie koalice

Koalice jsou běžným fenoménem, který má zásadní vliv na podobu celého politického systému dané země. Koaliční modely zásadně ovlivňují podobu každé demokratické země, jelikož určují mimo jiné povahu a fungování politického systému jako celku. Právě průběh takového politické vyjednávání je jedním z hledisek při zkoumání vnitřních procesů celého politického systému (Laver – Schofield 1998: 1). Na podobu koaličního chování má celkově vliv více faktorů, přičemž primární vliv z hlediska své struktury, vztahů mezi stranami a vnitrostranický aspektů má daný stranický systém. Mezi hlavní činitele patří zejména podoba konfliktních linií, míra fragmentace, povaha opozice, výše polarizace, rozsah frakcionalizace stran i zákonodárského sboru a velikost stran. Mimo to je také velice důležitý samotný volební systém, který může působit na tvorbu koaličního modelu buď přímo či nepřímo

prostřednictvím stranického systému (Šušlíková 2009: 17). V rámci tvorby koalic je rovněž důležitý charakter politické arény a komunikace v konkrétní zemi. Zároveň nelze opomenout ani vnitřní charakter stran (Cabada 2006: 14).

Pojem koalice vyjadřuje uskupení jednotlivých soupeřících politických subjektů, které se spojily z důvodu vědomí společného ohrožení či v důsledku toho, že by svých cílů samostatně nemohly dosáhnout. Subjekty vytváří koalice za účelem zisku významných postů či prosazení politického programu. Existují buď volební anebo parlamentní koalice, přičemž volební jsou spojenectvím, kde se strany dohodnou na tom, že si nebudou konkurovat. Jejich záměrem je dosáhnout, co největšího zastoupení (Heywood 2008: 333).

Koalice také mohou být, jak předvolební, tak i povolební. Účelem předvolební koalice je vyhrát volby. Povolební koalice se ustavují především proto, aby svým členům zajistily legislativní většinu v parlamentu. Nejčastěji vznikají nové koalice s nástupem nových voleb. Ovšem nová koalice nemusí být spojena výhradně s novými volbami. Často se stává, že koalice vznikají uprostřed volebního období. Klasická teorie koalice navazuje na teorii racionální volby a teorii her. Jedná se o teorii vytváření povolebních uskupení jednotlivých politických subjektů, vystupujících nejčastěji jako politické strany (Říchová 2000: 119).

2. 4 Americké a evropské pojetí teorie koalice

V teorii koalice lze rozlišit dvě různé tradice: americkou a evropskou. Americká tradice³ vychází z office-seeking strategie, podle níž je hlavní motivací aktérů zisk politické moci, účast na vládě a obsazení postů (Laver – Schofield 1998: 9, 36–37, 91). Po vzoru americké politické praxe je založená především na modelech, kde pojímá tvorbu koalic jako hru s nulovým součtem. Politická strana, již se po volbách nepodaří vstoupit do vlády, prohrává do doby konání nových voleb, kdy se politické strany mohou opět utkat v boji o podíl na výkonné moci (Říchová 2000: 120–121). V rámci americké tradice strany formulují své programy za účelem vyhrát volby, nikoliv opačně. Pro politiky je v boji o hlasy voličů důležité získání křesel ve vládě,

---

³ game-theoretic tradition

nikoliv prosazení konkrétního programu (Říchová 2000: 126). Tato tradice je založená především na teorii racionální volby, která předpokládá, že se jedinci ve společnosti snaží dosáhnout svých cílů tím, že činí rozhodnutí a vytváří určité výstupy v systému, které jsou výsledkem rozhodnutí více hráčů, jež chtějí prosadit své zájmy (Riker 1980: 1). Během racionální hry se tedy odehrává soutěž aktérů, kteří vůči sobě uplatňují různá rozhodnutí, která jsou promyšlená a účelně zaměřená ke konečnému cíli. Hráči se snaží docílit zisku politické moci a zároveň dosáhnout cíle s co nejmenším vynaložením nákladů (Laver – Schofield 1998: 9). Soutěž probíhá mezi hráči na základě hry s nulovým součtem, ve které se soutěží o předem daný počet určitých zisků, přičemž výhra jednoho hráče se rovná ztrátě druhého hráče (Ström 1990: 33). Podstatnou skutečností je to, že racionální chování každého aktéra je odvislé od chování ostatních aktérů, jelikož aktéři se vzájemně ovlivňují. Hráči se snaží předvídat chování spoluhráčů a podle toho přizpůsobují svá jednání. Právě takové chování odpovídá podmínkám koaliční politiky (Šušlíková 2009: 7). Současně aktéři operují v určitém vymezeném prostoru, ve kterém jsou předem jasně stanovené a definované podmínky pravidel. V daném politickém prostředí se vytváří určitá koaliční hra, kde se předpokládá přítomnost vyššího počtu relevantních aktérů. Každý hráč disponuje hierarchicky seřazeným seznamem preferencí a nakonec s přihlédnutím k těmto svým preferencím si volí každý aktér za nestejných okolností mezi různými strategiemi (Ström 1990: 30).

Podle Rikera (1963) je prvořadou hodnotou vládnutí, při kterém je podle něj iracionální dělit se o místa v exekutivě s někým, jehož hlasy nejsou nutné. Naopak primárním cílem je obsadit co nejvíce míst v exekutivě a podělit se o ně s co nejmenším počtem koaličních partnerů. Politické strany se účastní voleb proto, aby získaly podporu svých voličů a maximalizovaly tak své hlasy (Riker 1963: 32–46). Rikerovo pojetí později rozšířil Michael Leiserson ve svém článku „*Factions and Coalitions in One-Party Japan: An Interpretation Based on The Theory of Games*“, ve kterém zmiňuje typ koalice s nejmenším počtem stran. Leiserson vychází z toho, že se vzrůstajícím počtem politických stran v koalici je stále méně snadné úspěšně dokončit vyjednávání. Podle něj jsou koalice tvořené menším počtem stran stabilnější a

nevzniká v nich příliš politických střetů. Zároveň k rozpadu nedojde tak brzy jako u koalice, která má více členů (Leiserson 1968: 772–776).

Evropská tradice⁴ nalézá svou oporu v policy-seeking strategii, podle níž je pro aktéry primárním cílem prosazení jejich politického programu (Budge – Keman 1993: 13 srov. Laver – Schofield 1998: 7–8). Evropská tradice klade důraz na empirický výzkum, který zahrnuje analýzy konkrétních případů. Zároveň bere ohled i na společenský kontext koalice. Dokáže odůvodnit vznik velké koalice i menšinových vlád, ale zároveň též poskytuje vysvětlení neochoty některých politických stran podílet se na exekutivní koalici (Říchová 2000: 120–121). Politická moc je v rámci této tradice chápána jako prostředek pro prosazení idejí a zásad, které daní aktéři vyznávají. Tato tradice je založená na hře s nenulovým součtem, kde jsou vztahy mezi hráči založené nejen na střetu zájmů, ale i na určité kooperaci (Laver – Schofield 1998: 7–9).

Žádná z politických stran nemůže dlouhodobě postavit svou politiku pouze na office-seeking strategii, protože pokud by se za účelem vládnutí strana spojovala s kýmkoli bez ohledu na program, stěží by udržela svojí voličskou základnu (Budge – Keman 1990: 27). Tato dvě teoretická východiska je třeba chápat pouze jako ideální koncepty, které se v čisté podobě v praxi nevyskytují, proto je nutné hledat kompromis. Budge a Keman (1990) se pokoušejí najít určitý kompromis mezi strategií office-seeking⁵ a policy-seeking⁶. Autoři docházejí k vytvoření typologie, která je kombinací obou přístupů, kde nabízejí čtyři možné přístupy politických stran k danému problému. U každého přístupu je důležité něco jiného. V prvním přístupu je důležitý vládní post sám o sobě, zatímco u druhého je vládní post považován za prostředek prosazení programu. Třetí přístup považuje program za prostředek získání vládního postu. Čtvrtý, poslední přístup bere v potaz program jako cíl sám o sobě. Politický program je prostředkem, na jehož základě se strana snaží o úspěch ve volbách, přičemž pokud se jí to podaří, může se účastnit jednání o sestavení vlády.

---

⁴ european politics tradition

⁵ neboli podíl na vládě jako hlavní cíl politické soutěže (Říchová 2000: 125).

⁶ neboli prosazení politického programu jako cíl politického boje (Říchová 2000: 128).

Strany tedy v předvolebním boji zdůrazňují zejména svůj program. Naopak po volbách usilují o získání vládních postů (Budge – Keman 1990: 27).

Klasická teorie koalice pracuje se dvěma hlavními pojetími koaličních subjektů v koalicích. Jedná se o pojetí nahlížející na politické strany jako na zcela unitární aktéry a variantu, kdy politické strany působí pouze jako určité koalice jednotlivců. Koncept unitárních aktérů se užívá v souvislosti s koaličním jednáním mezi stranami. Strany se při vyjednávání chovají jako jednotky a jejich vnitřní struktura neovlivňuje tvorbu koalic. Jednání je určováno pouze vazbami na jiné strany, které jsou dány snahou získat exekutivní výhody. Podstatný je herní prostor, nikoli vnitrostranické vlivy. Druhá varianta hledí na účast v koalici v návaznosti na šanci uspět v dalších volbách. Účast v koalici je zvažována na základě možnosti vzniku vnitrostranických rozporů. Vyjednávání tedy probíhá obzvláště uvnitř strany, mezi stranickými vůdci, členskou základnou a jednotlivými frakcemi (Říchová 2000: 122). Tato práce se zabývá tvorbou koalic strany Die Linke, která je organizovaným politickým subjektem, který by se podle předpokladů měl spíše chovat jako unitární aktér.

2. 5 Tvorba koalice za vyloučení antisystémových stran

Po druhé světové válce se výrazně projevila konfliktní linie stát versus občanská společnost, jež reflektovala rozdělení světa na demokratický západ a totalitně-autoritářský východ, jak v teorii, tak v praxi koaličního vládnutí. Objevila se snaha ochránit demokracii před vlivem antidemokratických politických stran. Toto chování se pro strany stalo zásadní prioritou, která významně ovlivnila jejich chování v rámci koaličních jednání (Budge – Keman 1990: 32). Na základě primární priority demokratických politických stran vyloučit antisystémové subjekty z podílu na rozhodování ustupují všechna další štěpení (Budge – Keman 1990: 44). Demokratické (pro)systémové strany považují jako antisystémovou hrozbu komunistické, extrémně pravicové či neofašistické typy stran (Budge – Keman 1990: 66–67).

Budge a Keman (1990) v souvislosti s motivy a zábrany (pro)systémových stran při sestavování vlády vytvořili schéma hierarchických pravidel. První pravidlo říká, že tam, kde je demokratický systém bezprostředně ohrožen, všechny relevantní

(pro)systémové strany vstupují do vládní koalice, přičemž z této koalice se vylučují antisystémové strany. Druhé pravidlo se vztahuje k absenci bezprostředních hrozeb pro demokracii, kde každá strana s absolutní většinou v legislativním orgánu buď vytvoří jednostrannou vládu anebo dominantní strana zformuje vládu vylučující antisystémové strany. Třetí pravidlo se týká situace, ve které žádná z politických stran nezíská většinu hlasů. Zároveň je politický systém charakteristický rozporem vlastníci-pracující. V takovém případě tábor, který získal většinu, vytvoří vládu, která má alespoň podporu všech významných politických stran náležících do stejného tábora, přičemž antisystémové strany mohou nabídnout podporu, ale stejně jsou vyloučeny z účasti na vládě (Budge – Keman 1990: 44).

Pokud neexistuje rozpor vlastníci-pracující, tak politická strana, která je větší než ostatní (pro)systémové strany vytvoří vládu sama, nebo se stane dominantní v daném koaličním seskupení. V případě, že žádná strana není schopná vyhovět předešlým pravidlům, tak koalice, která je schopná při hlasování získat důvěru vytvoří buď skupinu stran, jež se shodne na největší části otázek, které jsou v daném okamžiku podstatné. Druhou možností je, že se zmenší počet stran ve vládě na takový, který získá většinu hlasů v legislativním orgánu, ovšem v každém případě daná koalice zahrne (pro)systémové strany a vyloučí antisystémové (Budge – Keman 1990: 44).

Koncept teorie koalic poukazuje na skutečnost, že chování politických aktérů je odvislé od chování ostatních politických aktérů, jelikož aktéři se během koaliční hry vzájemně ovlivňují. Tento koncept by měl posloužit k objasnění vztahové perspektivy strany, tedy k určení toho, jak je strana schopná podílet se na vládě či mít v držení určitou politickou moc. Na politickou moc se nahlíží jako na prostředek pro prosazení idejí a zásad, které daní aktéři vyznávají. Dále je tedy strana analyzována pomocí přístupu, ve kterém je vládní post považován za prostředek prosazení programu.

3 ANALÝZA NĚMECKÉ LEVICE

Kapitola nejprve čtenáře stručně obeznámí s historií a vznikem strany od roku 1989. Tehdy se tato strana nejmenovala Die Linke, ale SED. Postupem času se strana několikrát přejmenovala. Až od roku 2007 můžeme mluvit o oficiálním vzniku Die Linke. V tomto roce vznikla strana Die Linke spojením stran Linkspartei.PDS a WASG. Podkapitola *Historie a vznik strany Die Linke* slouží jako úvod k patřičné analýze strany a zároveň poukazuje ve straně PDS na problém zachování majetkových, personálních a částečně i ideologických vazeb na SED. Vzhledem k tomu, že PDS je silnější a starší součástí aliance Die Linke, jsou takovéto vazby na předchozí stranu pro uskupení jako takové velice podstatné. Strana SED byla autoritářsko-byrokratickou, nedemokratickou stranou, a proto její dědictví odkázané PDS, což na základě konfliktní linie stát versus občanská společnost, jež reflektovala rozdělení světa na demokratický západ a totalitně-autoritářský východ, nebudí u ostatních politických subjektů příliš velkou ochotu spolupracovat se stranou. Parlamentní politické strany se snaží ochránit demokracii před vlivem antidemokratických politických stran tím, že vylučuje antisystémové subjekty z podílu na rozhodování (Budge – Keman 1990: 32–44).

V další části je popsána vnitřní organizační struktura, přidružené organizace a členská základna strany. Vnitřní organizační struktura je založena na volném, otevřeném vstupu do strany. Členství ve straně je považováno za poměrně silnou instituci ve vztahu k panství vůdců ve straně. Co se týče vnitřní organizační struktury, tak se strana příliš neliší od ostatních politických stran. Navíc ve straně existuje více názorových proudů: od marxistického přes reformní až po ortodoxní komunistické křídlo. Tento fakt může poukazovat na antisystémovou povahu strany, jelikož za antisystémový subjekt je považovaný i takový, který v sobě obsahuje pouze nějakou formu vnitřního uspořádání či vztahů, které jsou antisystémového rázu (Polášek 2011: 21–23). Die Linke musí překonat rozdělení hnutí na dva hlavní názorové proudy: na sociální demokratickou a ortodoxní komunistickou odnož. Jinak bude strana stále stran ostrakizována ze strany ostatních parlamentních politických. Strana na federální úrovni díky této skutečnosti nedisponuje zatím žádným koaličním potenciálem, nicméně její rostoucí volební zisky by jí mohly přinést jistou míru relevance v podobě potenciálu

vyděračského. Ve straně Die Linke se vytvořila různá integrovaná uskupení všech druhů levicových skupin, z nichž se některé nacházejí v šedé oblasti mezi radikalismem a extremismem. Navíc je ke straně přidruženo několik existujících otevřených extremistických struktur, jejichž cílem je překonat liberální stát a společenský řád. Právě proto Spolkový úřad na ochranu ústavního pořádku sleduje také kontakty Die Linke s extremistickými uskupeními. Die Linke se proti tomu ohrazuje stížnostmi na daný úřad (Novotný, 2008: 56). V této podkapitole budou tedy zmíněny organizace přidružené ke straně Die Linke, přičemž mnohé přidružené organizace k Die Linke si vzhledem k menšímu mediálnímu zájmu mohou dovolit být radikálnější než samotná strana Die Linke. Ze vztahů s jinými politickými subjekty lze vypožorovat povahu Die Linke.

Další část kapitoly je věnována ideologické rovině a programatice strany, přičemž jsou rozebírány zásadní stanoviska strany v některých oblastech, kterým se ve větší míře věnují. Tato podkapitola poukazuje na to, že prostřednictvím programů politických stran dochází ke střetům s jinými stranami, vládou či zájmovými skupinami (Fiala – Strmiska 2009: 92). Strana Die Linke je krajní levicí vyznávající poměrně radikální socialistickou ideologii⁷. Za hlavní programové cíle považuje překonání kapitalistického řádu a naopak nastolení řádu socialistického. Strana v rámci svého vývoje postupně vytváří umírněnější politické programy. Ovšem úplná reforma strany není možná kvůli existenci radikálních křídel. Právě radikalismus straně znemožňuje spolupráci s ostatními umírněnými parlamentními (pro)systémovými stranami.

Poté je popsán elektorát Die Linke, kde se řeší, jak široká je voličská základna a kdo stranu volí. Taktéž je vyzdvižený specifický problém rozdílné voličské základny

---

⁷ Pro odlišení současné krajní a umírněné levice jsou užitečná následující kritéria navržená Marchem a Muddem (2005). První kritérium odmítá základní struktury současného kapitalismu, jeho hodnoty a jeho praxi. Druhé kritérium se zabývá otázkou pokračování v obhajobě alternativní ekonomiky a mocenské struktury zahraniční masivní redistribuce zdrojů od existujících politických elit. Posledním kritériem, na kterém lze poukázat na krajní levicové chování, je internacionalismus ve struktuře nadnárodních a solidárních vazeb a v náhledu národní a regionální socialismu, přičemž politická témata mají své strukturální příčiny v imperialismu či globalismu (Marchem – Muddem 2005: 25).

na východě a západě Německa. Podkapitola nazvaná *Volební analýza Die Linke* se zaměřuje na analyzování voleb konaných od oficiálního vzniku strany v roce 2007 až do roku 2013 ve spolkových zemích západní části německé federace, ve kterých se Die Linke přehoupla přes pětiprocentní hranici úspěšnosti. V rámci analyzování je zmíněno, jak strana dopadla, zda s ní někdo chtěl navázat spolupráci a za jakých podmínek. Konkrétně se zmiňují volby v Brémách (2007), Hessensku (2008, 2009), Dolním Sasku (2008), Šlesviku–Holštýnsku (2009), Sársku (2009, 2012) a v Severním Porýní-Vestfálsku (2010). Taktéž jsou analyzovány federální volby 2009 a 2013. A konečně je poukázáno i na předčasné prezidentské volby, které proběhly v roce 2010. Důvodem, proč byly zanalyzovány právě tyto volby, je skutečnost, že strana svojí relevancí ve východní části Německa potvrdila tím, že zde vlastní silnou voličskou základnu⁸, která straně umožňuje ovlivňovat koaliční jednání a zároveň jí poměrně vysoká voličská přízeň umožňuje, aby se Die Linke mohla účastnit tvorby koalic. Ovšem v západních spolkových zemích panuje odlišná situace. Die Linke zde působí jako strana, která má sice leckde již vyšší volební zisky, ale přesto se strany spolupráce s ní chtějí vyvarovat. Na volbách, kde strana dokázala překročit pětiprocentní hranici, tedy tam, kde má strana relativní vliv skrze svůj vyděračský potenciál na koaliční chování ostatních, lze ukázat, jak se ostatní strany stavějí k otázce spolupráce se stranou Die Linke. Zároveň případná účast v koalici je stranou Die Linke zvažována na základě možnosti vzniku vnitrostranických rozporů, kdy vyjednávání probíhá uvnitř strany mezi stranickými vůdci, členskou základnou a jednotlivými frakcemi (Říchová 2000: 122).

V poslední a zároveň nejpodstatnější podkapitole nazvané *Analýza pozice a koaličního chování Die Linke* bude vyhodnocena celková vztahová perspektiva strany a základní překážky tvorby koalic se stranou. Vysvětlí se zde za pomoci teorie koalic, proč se strana Die Linke jeví jako nevhodná, popíše se celkové postavení strany v německém stranickém systému, poukáže se na problematiku směřování strany do budoucna. Taktéž se upozorní na skutečnost, že v uskupení jsou zainteresovány dvě

---

⁸ Die Linke je ve východních spolkových zemích nejsilnějším levicovým subjektem a druhou nejsilnější parlamentní silou. Zároveň se v Berlíně a Braniborsku podílí na účasti na vládě (Hildebrant 2009: 157).

strany, což zapříčiňuje vyšší míru utváření kompromisů při vnitrostranických diskuzích, a že existuje i určitý nesoulad mezi východní a západní levicí.

3.1 Historie a vznik strany die Linke

Vnitropolitické uspořádání Německé demokratické republiky, dále jen NDR, bylo podstatným způsobem ovlivněno vnějšími okolnostmi, zejména politikou Sovětského svazu. NDR původně vznikla na území sovětské okupační zóny v roce 1949 v reakci na utvoření Spolkové republiky Německo, dále jen SRN, na území okupačních zón Velké Británie, Spojených států amerických a Francie. Na území sovětské okupační zóny se začal profilovat kavazitotalitní⁹ režim, ve kterém od počátku operovali místní komunisté. V roce 1945 byla obnovena Komunistická strana Německa, dále jen KPD a Sociálně-demokratická strana Německa, dále jen SPD. Obě strany byly v roce 1946 sloučeny do Jednotné socialistické strany Německa, dále jen SED, která měla ve východním Německu faktickou moc i přes to, že v parlamentu měla formálně jen menšinu křesel. Tato skutečnost měla navodit zdání politického pluralismu. Mocenské postavení SED bylo ve skutečnosti neotřesitelné a ostatní strany fungovaly jako její satelity. Ve skutečnosti strana neomezeně kontrolovala veškerý politický i veřejný život v NDR (Balík – Kubát 2012 164–167).

Po skončení východoněmeckého komunistického byrokraticky-autoritářského režimu se strana SED s členskou základnou okolo 2,5 miliónů po politickém převratu v prosinci 1989 přejmenovala nejprve na Jednotnou socialistickou stranu Německa-Stranu demokratického socialismu, dále jen SED-PDS (Novotný 2008: 53). Toto přejmenované uskupení se hlásilo k marxistickým klasikům, ale odmítalo leninismus (Hloušek – Kopeček 2002: 15). Následně se v lednu 1990, SED-PDS přejmenovala ve stranu demokratického socialismu, dále jen PDS, která se stala nástupnickou¹⁰

---

⁹ je zdánlivě totalitní režim, který na první pohled naplňuje totalitní rysy, ale tyto rysy nejsou v praxi zcela naplňovány, protože se to straně z nějakých důvodů nedaří. Existují určité subkultury, které strana nedokáže ovládnout (Balík – Kubát 2012: 164).

¹⁰ Nástupnické strany neboli successor party či communist successor party jsou definovány jako strany, které jsou historicky spojeny s předchozími komunistickými subjekty, ale jejich současná identita je odlišná od

formací SED, přičemž tato strana prošla komplikovaným vývojem (Fullbrooková 2010: 271). Reprezentanti východoněmeckého režimu si dlouho nechtěli přiznat vážnost situace a nikterak nereflektovali požadavky opozice. Ovšem masové projevy nespokojenosti donutily stranu si přiznat, že se země nachází v hluboké krizi. Během prvních let po pádu komunismu se strana musela vypořádat s hromadným odchodem svých členů. Stranu opustilo přes 90 procent členů. V roce 1991 bylo ve straně pouhých 172 000 členů (Novotný 2008: 53). Strana byla na pokraji přežití. Její rozpolcenost spočívala ve vyrovnání se s vlastní minulostí. PDS stála před dvěma možnými alternativami. Strana se buď mohla se SED zcela rozejít jak institucionálně tak ideologicky, což by znamenalo ukončení činnosti strany a vybudování strany nové se všemi úskalími, které by tento krok přinesl, tedy nedostatečné materiální i členské zázemí. Druhá alternativa spočívala v zachování majetkových, personálních a částečně i ideologických vazeb na SED s tím, že dojde k přejmenování strany. Zvolena byla druhá alternativa, která se částečně ukázala jako krátkodobě úspěšná. Nicméně z dlouhodobějšího hlediska by se jako výhodnější nabízela alternativa první (Olsen 2002: 66–67). Ovšem ostatní politické strany kritizovaly PDS za to, že se nedostatečně vyrovnala se svou komunistickou minulostí (Novotný 2008: 53). Zároveň se v čele nástupnické PDS začalo prosazovat reformní křídlo, které navenek deklarovalo změnu ideové orientace (Hloušek – Kopeček 2002: 26). Strana se distancovala od dosud propagovaného stalinismu, vynuceného spojení SPD se stranou SED po vzniku NDR a od stavby Berlínské zdi. Vedení strany se v 90. letech pokusilo o prosazení socialistického charakteru strany (Hloušek – Kopeček 2002: 15). Strana PDS prošla integrací na subjektivní bázi demokratického přijetí, přičemž jako indikátory změny lze považovat úpravy programu, statutu, organizace, politické linie, prohlášení a

---

původních stran. Velkou roli pro vysvětlení odlišných vývojových trendů u jednotlivých nástupnických stran sehrál historicko-politický vývoj konkrétní země a charakter komunistického režimu. K základním faktorům, které měly vliv na dnešní podobu nástupnických stran, patří připravenost stranické elity k proměně strany, akceptace transformace strany členskou základnou, historická relevance levice, udržení majetkového a finančního základu nezbytného pro etablování strany, dopad konfliktu centrum-periférie (Hloušek – Kopeček 2002: 13–23).

jednání předáků (Bosco 2000: 57). Zároveň byl propagován tzv. demokratický socialismus, což mělo znamenat určité gesto ve snaze odpoutat se od komunistické minulosti (Novotný 2008: 53). Ostatní politické strany chápaly pejorativně skutečnost, že PDS zdělila po SED rozsáhlou organizační strukturu a velký počet členů strany, zejména ve východní části Německa (Coffé 2010: 723). Strana taktéž neprodělala nikterak zásadní posun směrem k sociální demokracii, jelikož část členstva, pro niž byli ideologické otázky jen vnější manifestací loajality, zůstalo převážně ortodoxním tvrdým jádrem strany. Kvůli této skutečnosti se strana musela potýkat s téměř úplnou izolací ve stranickém systému (Hloušek – Kopeček 2002: 26).

I přes vnitrostranické problémy se strana PDS stala úspěšnou v nových spolkových zemích. Tento levicový nováček získal vstup do politického zřízení, ale pouze na území bývalého východního Německa. Ani velmi těžká porážka v roce 2002 v důsledku volební reformy stranu PDS nevyřadila ze hry. Naopak, v roce 2005¹¹ strana povstala jako tzv. fénix z popele a dosáhla celkového podílu 8,7 procenta. Tento výsledek zapříčinilo programové přeorientování strany, kdy se strana stala obráncem sociální spravedlnosti a radikální levicové myšlenky. Toto přeorientování bylo aktem čistého politikaření proti škrtům a otázce reformy systému sociálních dávek (Elo 2008: 55). Strana totiž otevřeně kritizovala ekonomické a sociální reformy strany SPD. Ze strany SPD na protest proti ekonomickým reformám vystoupil funkcionář Oskar Lafontaine¹², který se následně snažil zmobilizovat levicové spektrum včetně PDS. Právě Lafontaine stál v roce 2005 společně s několika nespokojenými sociálními demokraty u zrodu strany s názvem Strana a sociální spravedlnost – volební alternativa, dále jen WASG, která původně vznikla jako opoziční hnutí k tehdejší reformě SPD¹³. Strana byla utvořena odtrhnutým levým křídlem Sociálních demokratů. Ještě téhož roku bylo vytvořeno společné volební uskupení WASG a PDS,

---

¹¹ viz Příloha č. 1. Úspěšnost strany Die Linke na federální úrovni

¹² Stiftung Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland *Oskar Lafontaine* (<http://www.hdg.de/lemo/html/biografien/LafontaineOskar/>, 20. 04. 2014).

¹³ SPD v reformách zaručovalo modernizaci německého blahobytu tím, že stát provede deregulaci trhu práce, restrukturalizaci důchodů a zdravotní péče (Coffé 2010: 724).

přičemž se obě strany v červenci 2005 za účelem spojení přejmenovaly na Die Linkspartei. PDS (Novotný 2008: 54–55). Vznik aliance byl tak především elitní řízený proces předních politiků obou stran katalyzovaný plánovanými volbami (Lorenz 2007: 275).

Toto taktické spojenectví se ukázalo jako velice důležité. WASG byla schopná změnit sociální protesty v hlasy a tím napomohla straně PDS získat vstup do západních zemí¹⁴ (Elo 2008: 56). Poté se v roce 2007 uskupení přejmenovalo na stranu die Linke (Coffé 2010: 721). Spojení s sebou přineslo řadu vnitrostranických debat, kdy se stoupenci WASG domnívali, že PDS je více politicky a ideově zkušenější a právě proto by mohla nejen strukturálně, ale i programově sublimovat mnohem menší WASG (Pohr 2006). PDS se naopak obávala, že by WASG mohla získat příliš velký vliv v rámci debat o programu, vzhledem k jejímu cennému volebnímu potenciálu v západních spolkových zemích a hodnotě svého populárního vůdce Lafontaine (Seils 2007). Dalším komplikujícím faktorem byla skutečnost, že WASG byla strategicky orientovaná směrem k opoziční roli, zatímco dominantní křídlo PDS se strategicky rozhodlo pro politickou změnu prostřednictvím politické spolupráce. Významné rozdíly mezi stranami vyústily v obtížná jednání, kdy spojení, stále diskutuje o rozvoji programového a strategického profilu (Hartleb – Rode 2006: 12).

Strana je relativně nově vzniklým uskupením, které vzniklo sloučením PDS a WASG, kdy PDS byla prezentována jako nástupnická strana bývalé komunistické autoritářsky-byrokratické strany SED a WASG, která se původně zaměřovala především na kritiku reform SPD. Die Linke v současné době působí na celostátní úrovni. Ovšem před vznikem uskupení PDS ani WASG nepůsobily na celém politickém prostoru SRN. PDS byla významná především na východě Německa a WASG naopak na západě. Důležité je si uvědomit, že strana PDS je nástupcem komunistické SED a má dlouhou historii. Naopak uskupení WASG zahájilo svou činnost jako protestní hnutí teprve v roce 2005. Otázkou je, do jaké míry je strana Die Linke pokračovatelem strany PDS či zda je výsledkem vyváženého kompromisu mezi dvěma partnery. Podle Coffého (2010) se zdá, že je strana Die Linke spíše dalším

---

¹⁴ viz Příloha č. 2. Volební zisky Die Linke ve volbách do Spolkového sněmu 2005

pokračovatelem PDS než vyváženým kompromisem mezi dvěma spojujícími se partnery (Coffé 2010: 729).

3. 2 Organizační struktura a členská základna strany

Struktura stranických orgánů Die Linke je vícestupňová, je tvořena spolkovými orgány, které zastřešují celou organizaci, pod nimi jsou zemské orgány, dále okrskové orgány a na nejnižší úrovni stranické hierarchie se nachází místní organizace. Systém orgánů je na spolkové, zemské i okrskové úrovni vždy tvořený sjezdem, představenstvem a výborem. Součástí stranické struktury jsou i přidružené mládežnické organizace, například Die Linke.SDS, která se zaměřuje na zlepšení vzdělání a zajištění sociálních podmínek pro studenty (Die Linke 2012: 1). Nejvyšším stranickým orgánem je Stranický sjezd, který se koná jednou za dva roky. Mezi kompetence sjezdu patří základní politické a organizační otázky, volba členů federálních orgánů strany a hodnocení činnosti strany za uplynulé období. Vedoucím politickým orgánem strany je Stranické představenstvo, které má dvouletý mandát a je voleno delegáty na stranickém sjezdu. Mezi základní činnost představenstva patří rozhodování o všech politických a organizačních otázkách a utváření postojů strany na aktuální politické otázky. Představenstvo čítá celkově čtyřicet čtyři členů. Užší představenstvo tvoří dvanáct členů, k nimž náleží dva straničtí předsedové (Katja Kipping a Bernd Riexinger) a čtyři místopředsedové (Sahra Wagenknecht, Caren Lay, Jan Van Aken a Axel Troost), pokladník, zmocněnec pro finance ve starých spolkových zemích, pověřenec pro otázky vývoje strany ve starých spolkových zemích a zbývající dva členové bez konkrétních funkcí. Třetím stranickým orgánem je Zemský výbor, přičemž představitelé výboru mají rovněž dvouletý mandát a na jejich volbě se podílí představenstvo a několik zemských orgánů. K hlavním funkcím výboru náleží poskytnutí podnětů pro jednání představenstva, vůči němuž má výbor poradní a kontrolní pravomoci. Tento výbor je tvořený minimálně osmdesáti čtyřmi členy (Die Linke).

Členská základna je postavena na politické struktuře sekretariátů a dogmatické ideologie. Strana měla podle materiálů strany k roku 2012 69 500 členů (Die Linke

2012: 1). V západních zemích je polovina členů ve věku 41 až 60 let, zhruba 25 procentům členů je okolo 35 let a okolo 3 procent členů je starších 70 let. Ve východních spolkových zemích je věková struktura odlišná. Zde je podíl členů do 35 let pouhých 7 procent, okolo 24 procent jsou členové ve věku 41 až 60 let a více než polovina členů je starší 70 let (Hildebrandt 2009: 160). Die Linke se tedy potýká s nepříznivým věkovým průměrem členské základny. Dvě třetiny členů jsou totiž starší 60 let, podíl méně než čtyřicetiletých je 8 procent. Silné zastoupení členů strany se nachází v zemských sněmech tzv. nových spolkových zemí, zejména v Durynsku, Braniborsku, Sasku či Meklenbursko-Pomořansku. Die Linke má mezi svými členy v průměru nejvíce žen ze všech politických stran. Podíl se pohybuje okolo 40 procent (Novotný, 2008: 57).

Ve straně Die Linke existuje více politických názorových proudů, které určují směřování strany. Tyto názorové proudy zastávají různá stanoviska a vzájemně mezi sebou soupeří o to, kdo bude mít ve straně větší vliv. Jádrem strany tvoří reformní hnutí sociálních demokratů, komunistická platforma a marxistické fórum (Olsen 2002: 78). Die Linke musí překonat rozdělení hnutí na dva hlavní názorové proudy: na sociální demokratickou a ortodoxní komunistickou odnož. Ve straně Die Linke se vytvořila různá integrovaná uskupení všech druhů levicových skupin, z nichž se některé nacházejí v šedé oblasti mezi radikalismem a extremismem, přičemž ke straně je přidruženo několik existujících otevřených extremistických struktur, jejichž cílem je překonat liberální stát a společenský řád. Mezi takové otevřené extremistické struktury jsou zařazeny zejména Komunistická platforma Levicové strany v Bavorsku, dále jen PCF₁, Antikapitalistická Levá, dále jen AKL, Asociace Kuba Si, dále jen CubaSí, Trockistický subjekt, dále jen Marx21 či Emancipační hnutí, dále jen Emali (Bayerische Staatsregierung 2014). Nelze opomenout ani Fórum demokratického socialismu, dále jen FDS, které se zabývá debatami nad programatikou strany a strategickým směřováním strany, přičemž se řeší hlavně otázky reformu, které by vedly především ke svobodě a demokracii (Forum demokratischer Sozialismus 2014).

Asociace Kuba Si, dále jen AG, která byla založena v roce 1991, je sdružením, které politicky a finančně podporuje režim na Kubě. Asociace udržuje zvláštním způsobem komunistické internacionalistické kontakty s mnoha kubánskými

organizacemi a institucemi, včetně Komunistické strany Kuby a Komunistického svazu mládeže Kuby (Bayerische Staatsregierung 2014).

Komunistická platforma, dále jen PCF₁ je otevřeně aktivním uskupením komunistů, které rozvíjí marxistické myšlenky (Die Linke 2014a). Uskupení PCF₁ je stále největší otevřeně extremistická formace přičleněná ke straně Die Linke. Tento subjekt je definován ve svých stanovách jako celonárodní sdružení komunistů ve straně Die Linke. Zároveň stojí na pevných marxisticko-leninských pozicích. Cílem formace je svržení kapitalismu jako společenského systému s cílem utvoření socialistické společnosti. Ve svých stanovách se PCF₁ odvolává k internacionalismu a inzeruje k širokému spolenectví s komunistickými stranami, skupinami či sdruženími (Bayerische Staatsregierung 2014). Členkou konzervativní komunistické platformy je například Wagenknechtová, která ve svých projevech ostře vyjadřuje nesmiřitelnost se sjednocením Německa a prosazuje znovunavrácení východoněmecké identity (Olsen 2002: 79). Wagenknechtová zastává poměrně radikální názory. Podle ní byla NDR v jakékoli fázi vývoje oním mírumilovnějším, sociálně spravedlivým a humánnějším Německem, než je tomu nyní. Také se domnívá, že Stalin byl nezbytností pro státní socialismus a Gorbačov byl zrádcem socialismu (Olsen 2002: 79). V souvislosti s existujícím uskupením PCF₁ se ve straně vyskytují stále ještě i představitelé komunistické ideologie, kteří za předchozího režimu byli členy Stasi¹⁵, tajné policie SED (Politische Bildung Brandenburg 2012).

Uskupení Antikapitalistische Linke, dále jen AKL, založené v roce 2006, představuje proud, který brojí proti vládě a kapitalistickým strukturám německého politického systému (Antikapitalistische Linke 2014a). Zároveň funguje jako most mezi Die Linke a jinými levicovými mimoparlamentními hnutími. Názorový proud AKL chce ve straně prosadit více antikapitalistického profilu. AKL vystupuje jako antiglobalistická, antimilitantní, antiimperialistická a antirasistická formace, která se domnívá, že kapitalismus znamená válku, zhoršení životního prostředí a chudobu

---

¹⁵ Například Kerstin Kaiser, jenž byl předsedou poslaneckého klubu Die Linke v zemském sněmu Braniborska byl též neoficiálním spolupracovníkem Stasi. Jürgen Scharfenberg byl informátorem Stasi či Gerlinde Stobrawa, který byl v letech 2005-2009 členem zemského sněmu Braniborska neoficiálně spolupracoval se Stasi (Politische Bildung Brandenburg 2012).

(Bayerische Staatsregierung 2014). Taktéž prohlašuje, že Die Linke je parlamentní stranou, která má v sobě ukotvené antikapitalistické postoje, přičemž toto uskupení je demokraticky reformní hnutí. Kapitalistické vztahy jsou založené na využití soukromého vlastnictví výrobních prostředků, existenci společenských tříd, soutěži, ničení přírody a maximalizaci zisků. Kapitalismus znamená válku, ničení životního prostředí, chudobu a nezaměstnanost, proto strana nabízí alternativu – socialismus¹⁶. Kapitalismus produkuje sociální nerovnost a nespravedlnost. Ekologická, hospodářská i sociální krize, zvýšená militarizace a válečné hrozby jsou aspekty strukturálních a nesmiřitelných rozporů celého kapitalistického systému (Antikapitalistische Linke 2014b).

Dalším proudem ke straně Die Linke je trockistická síť, dále jen Marx21. Tato síť se zabývá třídním bojem, konkrétně tím, že dělnická třída je schopna skoncovat s kapitalismem v případě, že se s pomocí kolektivní síly přičiní o solidaritu (Bayerische Staatsregierung 2014). K prioritám Marxistického fóra patří vypracovat analýzy a rozvíjet obsah antikapitalistické stránky strany. Fórum se také zaměřuje na roli třídního boje ve stávající společnosti. Také se zabývá tím, jak se vypořádat s otázkou vlastnictví jako základního překonání kapitalismu. Příznivci marxistického fóra agitují proti demokraticky ústavnímu systému, hlásají, že v NDR nebyla žádná diktatura, a že v současném Německu neexistuje žádná demokracie a proto má být cílem nastolení socialistické demokracie, která bude vyhovovat široké většině obyvatel (Die Linke 2014b).

Emali je fúzí, která hlásá, že je potřeba hledat cestu k demokraticky sociální společnosti. Stoupenci této fúze se domnívají, že takováto cesta může fungovat pouze

---

¹⁶Socialisté považují rovnost za základní hodnotu, zejména sociální rovnost a rovnost příležitostí. Sociální rovnost chápou jako nezbytný předpoklad zajištění sociální soudržnosti a bratrství, nastolení spravedlnosti či rovnosti a rozlišení pozitivní svobody (Heywood 2005: 117). Současný socialismus se transformuje v kritiku globálního vykořisťování a globální nerovnosti. Globální ekonomika má tendenci stahovat všechny národy do mezinárodně kapitalistického systému. Existující naděje, že socialismus přežije, se opírá o skutečnost, že kapitalismus stále ještě produkuje určité nedostatky. Postavení strany je založené na konfliktní socioekonomické linii (Heywood 2005: 153).

za předpokladu kontinuálního učení a osvojování si procesu, v němž se lidé mohou dozvědět stále něco nového a tím dosáhnout svobody i rovnosti (Emazipatorischer Linke 2014).

Strana má poměrně bohatou strukturu mezinárodních kontaktů. Spolupracuje se stranami, s nimiž sdílí členství v nadnárodních strukturách, například s Francouzskou komunistickou stranou, dále jen PCF₂, s italskou Stranou komunistické obnovy, dále jen PRC, Komunistickou stranou Španělska, dále jen PCE, portugalským Levým blokem, Komunistickou stranou Běloruska, Komunistickou stranou Rumunska, dále jen PCR či s řeckým Synaspismos (Moreau – Schorpp – Grahlich 2002: 229–230). Na mezinárodní úrovni se Die Linke účastní uskupení Strany evropské Levice, dále jen PEL, přičemž Die Linke je ostatními aktéry považována za nástupkyni SED. PEL spojuje demokratické strany alternativní a pokrokové levice z celého evropského kontinentu, přičemž si uvědomuje jejich rozdílné situace, dějiny, ale i společné hodnoty. PEL se snaží zpochybnit nadvládu zisku a překonat panství kapitalismu. Toto uskupení je protiválečné, podporuje socialistické státy, umožňuje diverzitu kultur, volného myšlení, je otevřené a demokratické, odmítá historický revizionismus a není pro kapitalistickou globalizaci. V programu PEL se potvrzuje, že občané národních států berou volby do Evropského parlamentu jako indikátor nespokojenosti se situací na národní úrovni. Pro mnohé evropské strany, které jsou členy PEL, se datum evropských voleb stává v levicové orientaci velice důležitým, protože tyto volby umožňují levicovým stranám zvýšit vliv na národní úrovni (Císař 2005: 144–145).

Ze vztahu Die Linke s jejími přidruženými organizacemi je možné vypožorovat, že strana se jak na regionální, tak i na mezinárodní úrovni se přiklání ke krajně radikálnímu levicovému smýšlení. Taktéž je patrné, že i přes to, že se strana navenek tváří, že se chce odpoutat od své minulosti, je zjevné, že hlavně na mezinárodní úrovni strana stále čerpá z pozice nástupnické strany SED. Strana se sice zřiká neblahé komunistické minulosti, ale zároveň jsou mezi jejími členy i takový představitelé, kteří hlásají, že komunistická politika je vhodnou cestou k nastolení „lepší, rovnější a spravedlivější“ společnosti.

3. 3 Elektorát Die Linke

Rozložení elektorátu Die Linke je značně nerovnoměrné. Centrum voličské podpory Die Linke se nachází ve východoněmeckých spolkových zemích, zvláště pak v Braniborsku, Sasku-Anhaltsku, Durynsku a východním Berlíně. V západoněmeckých zemích se dokázala Die Linke prosadit zejména v Sársku, kde strana dosahuje obdobných výsledků jako ve východoněmeckých zemích, a zvýšenou volební podporu lze vypočítat rovněž v Brémách a Hamburku. Výraznou část voličů tvoří občané nespokojení s postupem transformace NDR na demokracii. Mladí voliči Die Linke patří mezi nejliberálnější co do soužití kultur. Jsou tedy méně xenofobní než mladá generace sympatizující s jinými stranami (Novotný 2008: 56). Struktura elektorátu Die Linke je poznamenána rozdělením země na východ a západ. Ve východním Německu Die Linke převzala elektorát strany PDS. Naopak v západním Německu strana získává nové voliče jejich přebíráním ostatním stranám, zejména straně SPD (Taken 2010).

Voliči Die Linke v obou částech Německa se od sebe významně liší. Na východě jsou voliči zejména lidé, kteří nejsou spokojeni s vývojem po sjednocení Německa, jelikož se zhoršila jejich životní či společenská situace, nebo si vývoj sjednocení představovali zcela jinak. Tato skupina je pak doplněna o voliče, kteří v době vlády komunistického režimu v NDR zastávali vyšší stranické posty a sjednocením, které bylo spojené s demokratizací, ztratili svůj společenský status (Eibl 2006: 205). V západoněmeckých zemích jsou voliči Die Linke především kritici systému, kteří ovšem nemají vztah k bývalému komunistickému režimu NDR. Rozdíl mezi oběma skupinami voličů je znázorněný i odlišnou věkovou strukturou voličů, kdy většinu voličské základny ve východním Německu tvoří občané starší 40 let, v západním Německu je tomu naopak. Zde je většina voličů mladších 40 let (Taken 2010). Stranu volí převážně nezaměstnaní, dělníci a důchodci. Strana má nejmenší podporu u živnostníků. Strana má značný protestní potenciál, jelikož ji podporují především nespokojení obyvatelé. Mezi západními a východními voliči je rozdíl, který je založený na generační propasti. Na západě je strana voliči přijímána jako moderní skutečná alternativa k současným západním stranám (Olsen 2002: 70).

3. 4 Ideologická rovina a programatika strany

Programová¹⁷ analýza je provedená za použití ideologické dimenze, přičemž se konkrétně zaměřuje na socioekonomickou dimenzi, podporu režimu, zahraniční politiku a post materiální složku. Socioekonomická dimenze v sobě obsahuje několik složek: veřejné a soukromé vlastnictví výrobních prostředků, silnou či slabou roli vlády při ekonomickém plánování, podporu či odmítnutí politického přerozdělování mezi bohatými a chudými, expanzi či odpor vůči vládním sociálním programům. Taktéž post materiální dimenze má několik složek: environmentální, ideu participativní demokracie (Lijphart 1990: 254–265). Programové dokumenty vzhledem ke své obsáhlosti a podrobnosti umožňují podat dostatečně podrobný obraz ideologického zakotvení strany (Coffé – Plassa 2010: 722).

Důležité je si uvědomit, že strana PDS je nástupcem komunistické SED a má dlouhou historii. Její profil a identita byly vždy silně soustředěné na tradiční levicová témata, jako je zaměstnanost, hospodářství a jistota zaměstnání (Markovits – Silvia 1997: 115). Naopak uskupení WASG zahájilo svou činnost jako protestní hnutí teprve v roce 2005, kdy formace představovala spíše protest proti Schröderovým¹⁸ ekonomickým reformám (Coffé 2010: 722). WASG nedisponovala svojí vlastní programovou identitou. Tento fakt je dán poměrně krátkým trváním existence strany, která neměla čas se zcela jasně vyprofilovat (Neugebauer – Stöss 2008: 179). Před sjednocením čelily jak WASG, tak PDS velkým volebním výzvám na národní úrovni. Volební základ každé strany byl umístěn pouze v jedné části Německa – PDS ve východních spolkových zemích a WASG v západních spolkových zemích (Pohr 2006).

---

¹⁷ Existují minimálně tři způsoby, jak posuzovat ideologický profil strany obhajovaný konkrétní stranou. K nejpodstatnějším způsobům lze řadit studování oficiálních stranických programů a volebních programů strany. Z těchto zdrojů je možné pochopit smysl ideologických principů přijatých stranou. Další způsob spočívá ve sledování realizované politiky. Dalším vhodným způsobem je vycházet z veřejných výroků vedení strany či studia postojů řádové členské základny a z debat uvnitř strany (Olsen 2002: 74).

¹⁸ Stiftung Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland *Gerhard Schröder* (<http://www.hdg.de/lemo/html/biografien/SchroederGerhardSPD/>, 20. 04. 2014).

V prosinci 2006 se předsedové obou stran dohodli na prvních společných základních dokumentech fúze, mezi nimi i na Zakládajícím programu, který byl oficiálně přijatý v Dortmundu v březnu 2007.¹⁹ Strana Die Linke se tak pokusila zreformovat svá programová stanoviska umírněnějším směrem. Strana Die Linke se v roce 2007 dohodla na společné politice WASG a PDS, založené na provedení sociálních, demokratických i mírových reforem. Strana se zaměřila na utváření spravedlivějšího a solidárnějšího systému, který bude mít význam pro pracující lid.

Ovšem úplná reforma strany není možná kvůli existenci radikálních křídel. Dříve byla strana ve své programatice více zahleděná do minulosti a nedostatečně reagovala na sociální témata 21. století. Strana jako hlavní prim svého programu považuje sociální stránku. Do budoucna hovoří o alternativním společenském složení založeném na sociální politice (Schmidt 2008: 92–96). V zahraniční politice zůstává značně utopická a zabarvená komunistickým dědictvím (Olsen 2002: 76–77).

Vedení strany se označuje za celonárodní levicovou alternativu. Vyzdvihuje tradiční hodnoty dělnického hnutí. Strana odmítá tradiční pojetí vlády a opozice zároveň vnáší otázku o vhodnosti kapitalismu s demokratickým zřízením (Novotný 2008: 54). Důraz je kladen na protestní apel a vymezení se vůči vládě a ostatním stranám, kterým přičítá vinu za současnou sociální stratifikaci německé společnosti (Linke 2009: 4). Mezi programové priority patří překonání kapitalismu, snaha o udržení východoněmecké identity, sociální spravedlnost, podpora demokratizace Evropské unie, snaha uchovat civilní charakter, odmítání evropské bezpečnostní politiky. Strana prohlašuje, že stojí v opozici proti kapitalismu a spíše se přiklání k sociálnímu konceptu, který je dle nich úspěšnější perspektivou do budoucna (Peterson 2014: 21–22).

Strana hlásá, že kapitalismus v 21. století nahradil sociální stát komplexní regulací kontroly, disciplíny a stigmatizací lidí v nouzi. Stále více je vyloučeno v důsledku tohoto vývoje na společenské účasti. Taktéž nejistota je na denním pořádku, technický pokrok vedl k vytvoření nových forem organizace práce. Die

---

¹⁹ Die Linke (2007). *Key Programtic Points* (http://www.die-linke.de/fileadmin/download/international/programmatic_points.pdf, 14. 04. 2014), 1–16.

Linke zároveň upozorňuje, že s kapitalismem úzce souvisí ideologie neoliberalismu, který produkuje nerovnosti. Oponuje tak demokracii, kterou stále více redukuje na formální proces. Finanční krizi lze odůvodnit neoliberalní ideologií privatizace, kdy zvýšení masové nezaměstnanosti a změny v pracovním světě výrazně oslabily postavení zaměstnanců a jejich odborových orgánů (Deppe 2012: 35–44). Za klíčový požadavek při prosazení soudržné transformace politické změny a politického směru považuje Die Linke silné, aktivní a politicky nezávisle jednající odbory. Organizace a praxe odborů jsou postavené na základě střetu zájmů mezi kapitálem a prací. Strana také volá po vyšších mzdách, bojuje proti chudobě ve stáří. Veřejný pensijní fond by měl být transformován do pojištění pro případ nezaměstnanosti. K naplnění těchto cílů strana spolupracuje s odbory (Taken 2009).

Zásadní postoj strany souvisí s antikapitalismem, odmítáním současného socioekonomického uspořádání. Strana se vymezuje vůči neoliberalní politice, motivacím kapitalistického zisku a koncentraci moci v rukou ekonomických elit. Soukromé vlastnictví jako takové neodmítá, ale doporučuje jeho doplnění jinými druhy vlastnických vztahů. Strana se otevřeně hlásí k demokratickému socialismu, jehož dosažení považuje za hlavní cíl, cestu i hodnotový systém (Sozialistische Linke 2014). Podle Die Linke je krize civilizace způsobena vládnoucí kapitalistickou společností. Politiku kapitalismu nazývají autoritářskou politikou omezování a sociálního rozdělování. Zároveň vlastnické vztahy zapříčiněné kapitalisty, ovlivňují strukturu moci. Strana také poukazuje na socioekonomické rozdíly mezi východní a západní částí Německa. Zároveň strana zastává ideologii demokratického socialismu²⁰, v níž spatřuje svobodu a rovnost každého jednotlivce. Die Linke se zaměřuje ve své programatice na myšlenku individuální svobody a rozvoje osobnosti každého jedince (Hildebrandt 2009: 154). Dále strana zastává negativní stanovisko k vyslání

---

²⁰ Demokratičtí socialisté prosazují liberální demokratické zásady a zvyklosti spolu s tezí, že politické změny se mohou a měly by se provádět pokojně a ústavně. Kapitalismus je chápán jako jediný spolehlivý způsob vytváření bohatství. Ovšem socialismus se kvalitativně od kapitalismu neliší. Kapitalismus je přesto sociálními demokraty hodnocený jako morálně defektní, zejména pokud jde o způsob, jak se v něm rozděluje bohatství. Kapitalismus je spojený se strukturální nerovností a chudobou. Vady kapitalistického systému může stát odstranit ekonomickým a sociálním inženýrstvím (Heywood 2005: 141–142).

německých vojáků do zahraničních misí. Die Linke volá po vyšších mzdách a bojuje proti chudobě ve stáří kvůli rostoucím nájmům. Veřejný penzijní systém by měl být transformován do pojištění pro případ nezaměstnanosti. Zároveň odmítají zvyšování důchodového věku. Die Linke prosazuje vytvoření veřejně financovaných prací a tím snížení nezaměstnanosti, uzákonění minimální mzdy na úroveň životního minima a chce se zaměřit na hospodářský růst míst, která jsou méně rozvinutá. Rozvoj hospodářství a ochrana životního prostředí mají být ve veřejném zájmu (Die Linke 2014c).

V oblasti mezinárodní politiky prosazují světový mír, sociální spravedlnost, demokracii. V závěrečném ustavení z roku 2007 je vysloven návrh pro změnu směru. Ideologie Die Linke stojí na zavedení socialismu do praxe. Cílem strany na mezinárodní úrovni je vytvářet klidnější, spravedlivější, sociálnější ideologické vztahy mezi národy. Strana by chtěla vytvořit alternativní opoziční sílu pro obyvatele země proti neustále rostoucí síle vojenské politiky a proti globalizované neoliberální politice kapitalismu. K tomuto činu vyzvala i další levicově orientovaná uskupení (Fiala – Mareš – Sokol 2007: 155–156). Strana je taktéž pro větší zapojení občanů do parlamentní demokracie, strana usiluje o úzké spojení mezi parlamentní a přímou demokracií, které by mělo být umožněno zavedením celonárodního referenda (Die Linke 2011).

V zahraniční politice je Die Linke proti nasazení Bundeswehru v Afghánistánu, naopak souhlasí s tím, aby byl odpuštěn dluh chudým zemím a aby se zvýšila míra pomoci v těchto zemích (Die Linke 2011). Strana upozorňuje na zhoršující se sociální postavení pracujících, má obavu z toho, že kvůli volnému pohybu pracujících v celé Evropské unii nastane ještě větší zhoršení. Die Linke odmítá použití násilí v mezinárodních vztazích, útočnou válku jako prostředek k dosažení politických či ekonomických cílů, klade důraz na prevenci různých konfliktů. Strana považuje za zásadní organizaci OSN. Tato organizace má fungovat jako garant, proto by měla být posílena její pozice a měla by se stát více zdemokratizovanou. Strana prosazuje přísnou regulaci světových finančních trhů za účelem zamezení případným krizím (Die Linke 2009: 33–34). Organizaci NATO považuje za přežitek z dob studené války.

Dále volá po důsledném odzbrojení, kontrole vývozců zbraní či přeměně vojenských složek na defenzivní struktury (Die Linke 2009: 51).

Z programů lze vyčíst, že Die Linke je stranou radikálního protestu, přičemž tato skutečnost straně znemožňuje či minimálně ztěžuje se podílet na tvorbě koalic. Strana některými svými názory jasně poukazuje na nesoulad se systémem. Příkladem tomu je postoj Die Linke ke kapitalismu, kdy strana otevřeně kritizuje současné systémové základy. Podle Die Linke je nutné překonat kapitalismus a naopak je potřeba nastolit demokraticky sociální společnost, kde by jedinci měli zajištěnou ochranu před riziky, které produkuje kapitalismus. Z programového hlediska má strana program a stanovy nastavené v souladu s politickým řádem, což ovšem nevylučuje možnost antisystémové povahy strany, která se podle Poláška (2011) projevuje i například nějakou formou vnitřního uspořádání či vztahů, které jsou antisystémového rázu (Polášek 2011: 21–23). Programatika Die Linke je velice významným hlediskem při tvorbě koalic, jelikož pro stranu je primárním cílem prosazení jejich politického programu. Strana chápe svůj program jako cíl sám o sobě., přičemž v předvolebním boji zdůrazňuje zejména svůj program a po volbách naopak usiluje o získání vládních postů (Budge – Keman 1990: 27).

Die Linke vytváří své programové postoje na základě konsenzu za pomoci vnitřních debat mezi svými fúzemi, které se ovšem vzájemně vyznačují značným konkurenčním bojem o to, kdo bude mít. Tento fakt nahrává, tomu, že i přes to, že strana navenek působí jako organizovaný politický subjekt, tak je účast Die Linke na tvorbě koalice zvažována i na základě možnosti vzniku vnitrostranických rozporů. Vyjednávání tedy probíhá uvnitř strany, mezi stranickými vůdci, členskou základnou a jednotlivými frakcemi (Říchová 2000: 122).

3.5 Volební analýza Die Linke

Nejprve je potřeba zmínit, že ještě před oficiálním vznikem celoněmecké levice Die Linke měla PDS vládní a politické zkušenosti na úrovni spolkových zemí a na místní úrovni ve východních spolkových zemích. Strana začala mít zásadní roli

v ovlivňování složení zemských vlád (Olsen 2002: 71). Strana působí jako koaliční nebo jako potenciální koaliční partner ve všech východoněmeckých zemích (Olsen 2002: 65). PDS podporovala menšinovou vládu v Sasku-Anhaltsku v letech 1994–2002 a byla součástí vládní koalice v Meklenbursku-Předním Pomořansku v letech 1998–2006 a v Berlíně od roku 2001 (Coffé 2010: 723). Strana působila v Berlíně v koalici s SPD již od roku 2001 a je zde navíc nucena přijímat určité kompromisy, například přistoupení na privatizaci státního majetku atd., které vedou k vnitrostranickým hádkám. Strana je stále více akceptována veřejným míněním a některé její činy jsou vyzdvihovány v médiích (Novotný 2008: 56). V roce 2004 získala v Durynsku v zemských volbách 26 procent hlasů a je po CDU druhou nejsilnější stranou v erfurtském zemském sněmu. Podobných úspěchů dosáhla strana také v Sasku a Braniborsku. Překvapivě vysoký výsledek Die Linkspartei.PDS 8,7 procent způsobil to, že CDU/CSU a FDP nebo SPD a Zelení nemohli získat k vládnutí absolutní většinu. Linkspartei.PDS sama odmítla podílet se na vládě se stávajícími politickými subjekty a tím potvrdila sama svou antisystémovost (Paul 2006: 67).

Do voleb 2005 však strana vstupovala v novém uskupení nazvaném Die Linkspartei.PDS (aliance WASG a PDS), které dokázalo ve volbách uspět (Müller 2005: 4–6). Tato nově vzniklá aliance ve svém programu propagovala tzv. novou sociální vizi, jejímiž hlavními body byla práce a sociální spravedlnost, vzdělání pro všechny, ošetření strukturálních slabín mezi východem a západem, snaha prosadit více prvků přímé demokracie, vytvoření solidárního daňového systému, umožnění míru a řízení globalizace. Navíc se tomuto uskupení poprvé podařilo výrazněji oslovit voliče ze starých spolkových zemí, což vedlo k výraznému úspěchu ve spolkové zemi Sársko, zde ovšem výraznou roli sehrála postava zemského volebního lídra Lafontaine, a v některých volebních obvodech spolkové země Severní Porýní - Westfálsko (Eibl 2006: 201–208). Když volební aliance Die Linkspartei. PDS, složená ze dvou levicových stran PDS a WASG, získala 8,7 procent hlasů²¹ v předem plánovaných federálních volbách v roce 2005, způsobilo to nemalé překvapení. Bezprostřední úspěch této levice ve volbách byl impozantní (Coffé 2010: 722).

---

²¹ viz Příloha č. 1. Úspěšnost strany Die Linke na federální úrovni

Ve volebním období 2007-2009 strana Die Linke dobře obstála na zemské úrovni na západě Německa ve volbách konaných v roce 2007 v Brémách, které se staly historicky vůbec první západoněmeckou spolkovou zemí, kde se strana Die Linke do zemského parlamentu dostala, když zde obdržela bezmála 9 procent hlasů. Brémské volby v roce 2007 vyhrála SPD, která uvažovala o koalici s CDU či Zelenými. Možná koalice s Die Linke nebyla vůbec brána v potaz (Meisner 2011). Volby do Zemského sněmu v Dolním Sasku konané v lednu 2008 byly pro Die Linke taktéž úspěšné. Strana v nich získala 7,1 procent hlasů. Téhož roku se Die Linke dokázala prosadit ve volbách do hamburského sněmu se ziskem 6,4 procent (Niedersächsische Landeswahlleiterin 2014). Takovéto volební úspěchy straně Die Linke napomáhají k získání relevantnosti pomocí jejího vyděračského potenciálu, kdy strana je nějakým způsobem schopná ovlivnit taktiku nějaké (pro)systemové strany.

Další úspěch zaznamenala strana Die Linke v téže roce v Hessensku, kde se dostala do zemského parlamentu a kde měla v povolebním koaličním vyjednávání figurovat jako loajální strana k plánované koalici SPD a Zelených, a to i přesto, že strana SPD v čele s předsedkyní Andreou Ypsilantovou před volbami slíbila, že nebude tvořit vládu za pomoci postkomunistů. Ypsilantová se rozhodla, že vytvoří vládu za podpory Die Linke (Spiegel online Politik 2008). Důvodem k tomuto konání byla skutečnost, že hessenská předsedkyně neměla mnoho možností, jak jinak sestavit novou vládu a byla nucena prosazovat menšinovou vládu se Zelenými za podpory Die Linke. Straně Die Linke sice bylo umožněno nabídnout podporu koalici, ale stejně zůstala vyloučena z přímé účasti na vládě (Budge – Keman 1990: 44). Tento pokus o zformování koalice SPD - Zelení za podpory Die Linke v roce 2008 selhal (Schlieben 2008). Dohodnutá koalice neměla podporu některých politiků z SPD. Tito politici vyslyšeli část voličské základny SPD, pro něž je jakákoliv spolupráce s krajní levicovou stranou nepřijatelná. Neúspěch vlády vedl k předčasným volbám v roce 2009, ve kterých zvítězila CDU a FDP, naopak SPD byla drtivě poražena (Hoff 2013)

V roce 2009 se uskutečnily také volby ve Šlesviku-Holštýnsku, kde strana obdržela 6,5 procenta hlasů, díky čemuž se Die Linke v této spolkové zemi dostala poprvé do zemského parlamentu. Volby do zemského sněmu Šlesvika-Holštýnska se konaly ve stejný den jako volby do Spolkového sněmu. Tento fakt se projevil na

volební účasti, kdy k urnám dorazilo 73,6 procent voličů (Forschungsgruppe wahlen 2009a).

Další klíčové volby strany Die Linke se uskutečnily v roce 2009 v Sársku, jejichž hlavními tématy byla místní hospodářská situace, reforma školství a báňský průmysl, respektive uzavření posledních těžebních dolů do roku 2012. Die Linke vyšla z voleb se ziskem 21,3 procent hlasů jako třetí nejsilnější strana, v jejímž čele stál charismatický Lafontaine. Vzhledem k rozložení hlasů měla Die Linke pod vedením Lafontaineho jedinou možnost, a to spolupracovat s SPD a Zelenými. Sárští Zelení se stavěli k možnosti spolupracovat s Die Linke zdrženlivě. Značné volební zisky Die Linke, na kterých měla vliv popularita Lafontainea, způsobily zablokování sestavení dvoustranné vlády (Forschungsgruppe wahlen 2012).

V tomto volebním období byly prezidentem Horstem Köhlerem vyhlášené v roce 2009 také volby do Spolkového sněmu. Prvenství z předchozích voleb obhájoval blok CDU/CSU, který byl favoritem i podle předvolebních průzkumů. Ovšem očekával se pokles obou velkých stran CDU/CSU a SPD, které spolu vládly ve velké koalici v období 2005–2009 a naopak posílení stran menších, FDP, Zelených a Die Linke, které částečně stavěly svoji předvolební kampaň na kritice velké koalice (Forschungsgruppe wahlen 2009b). Zároveň předvolebním diskuzím dominovala socioekonomická témata, a tvořila tak nejdůležitější část volebních programů stran. Ve volbách v roce 2009 získala strana 11,9 procent hlasů, polepšila si tedy o 3,2 procent. Ve volebním programu Die Linke obsáhla téměř celé téma sociální spravedlnosti, zejména na východě země, a to přesto, že většina veřejnosti vnímá v sociální oblasti a při zajištění pracovních míst SPD jako kompetentnější. Die Linke mohla svůj nesporný úspěch přičíst jednak dynamickému vedení Lafontainea a Gysiho, jednak volebním požadavkům se symbolickou přitažlivostí: zrušit reformy Hartz IV a Rente 67 a stáhnout Bundeswehr z Afghánistánu (Handl 2009: 4–5). V nových spolkových zemích se stala lidovou stranou regionálního charakteru, v západní části země nadále hraje roli převážně protestní (Pollit 2009: 10). Pro úspěch Die Linke ve volbách do spolkového sněmu v roce 2009 byla rozhodující sociální otázka. Die Linke byla zvolena jako pan-německá strana protestu proti sociální a demokratické degradaci tzv. Agendy 2010 (Krewel – Rüdiger – Wolsing 2011: 15). Die Linke byla chápána jako

strana, která chce poskytovat spravedlivé mzdy, důstojnost pracujícím a zajistit všem dobré vzdělání. Stranu volí především dělníci, nezaměstnaní, odboráři a důchodci. Úspěch Die Linke byl také spojený s tím, jak se strana výrazně liší od ostatních subjektů (Hildebrant 2009: 155–156). Ovšem i přes relativně vysoké volební zisky zůstává Die Linke na spolkové úrovni stranou bez koaličního potenciálu, a to z důvodu zásadních programových odlišností a personálních problémů.

Ve volebním období 2009–2013 strana Die Linke na zemské úrovni²² na západě Německa dobře obstála ve volbách konaných v roce 2010 v Severním Porýní-Vestfálsku, přičemž strana se při výběru předsedy zdržela hlasování, čímž napomohla SPD a Zeleným k prosazení předsedkyně SPD do čela vlády. Ustanovení nové zemské vlády za pomoci Die Linke bylo už předem kritizováno ze strany CDU a FDP, jelikož se domnívali, že tvorba tohoto menšinového kabinetu za podpory Die Linke nemůže být důvěryhodnou vládou (Spiegel online Politik 2010).

V roce 2012 se konaly v Sársku předčasné volby, které následovaly po rozpadu koaličního spojení CDU-FDP-Zelení, který byl způsoben vnitřními problémy uvnitř strany FDP. Z těchto voleb Die Linke vyšla jako nejvíce oslabená strana i přesto, že zůstala třetí nejsilnější stranou v Sársku, přišla o 5, 2 procent hlasů oproti předchozím volbám v roce 2009. V rámci koaličního vyjednávání vyjádřily strany CDU a SPD vůli sestavit velkou koalici, přičemž o spolupráci s Die Linke se ani v nejmenším neuvažovalo, jelikož CDU by na takovou možnost nebyla ochotná přistoupit (Forschungsgruppe wahlen 2012).

Jedním z příkladů, proč nemůže být Die Linke přijímána jako (pro)systemová strana, je postoj, jaký zaujala při volbě prezidenta v roce 2010. Po nečekané rezignaci prezidenta SRN Horsta Köhlera, který byl ve funkci od roku 2004, se musely konat nové prezidentské volby. Kancléřka Angela Merkelová byla těmito okolnostmi donucena začít hledat nového kandidáta. Stal se jím premiér spolkové země Dolní Sasko, vystudovaný právník Christian Wulff (Spiegel online politik 2010). Zelení spolu se sociálními demokraty postavili do čela své kandidátky Joachima Gaucka podporovaného velkou částí veřejnosti (Gores 2010). Prezident Wulff zvítězil ve

---

²² viz Příloha č. 5. Úspěšnost strany Die Linke ve volbách do Zemských sněmů

třetím kole (Spiegel online politik 2010). Je nutné zmínit, jak se zachovali komunisté. Strana Die Linke měla jedinečnou příležitost prokázat svoji vůli stát se konstruktivní demokratickou stranou v politickém systému. Nicméně němečtí postkomunisté si postavili vlastní kandidátní listinu, přestože si museli být vědomi toho, že nemají téměř žádnou šanci na úspěch. Kdyby podpořili sociálnědemokratického Gaucka, mohli dokázat, že jsou stranou demokratickou. Ovšem postkomunisté se zachovali tradičně. Do druhého kola poslali opět svého kandidáta, který byl před třetím kolem stažen s tím, že se v dalším kole strana zdrží hlasování (Jusos Lengerich in der SPD 2010). Velmi paradoxně se ovšem před třetím kolem vyjádřila předsedkyně Gesine Löttsch, když navrhla, aby se celá levice spojila a do třetího kola šla se společným kandidátem, ne však s Gauckem. Tímto konáním Die Linke promarnila jednu velkou příležitost zařadit se do demokratického procesu a osvědčit se jako plnohodnotná demokratická strana (Gathmann 2012).

Během volebního období 2009-2013 také proběhly v roce 2013 federální volby, ve kterých zvítězila CDU, s méně než 42 procenty, v čele s Angelou Merkelovou. SPD obdržela okolo 26 procent, Die Linke dostala téměř 9 procent²³ a strana Zelených měla více než 8 procent hlasů. Těsně pod 5 procentním prahem skončila FDP, která tak zaznamenala velké volební ztráty a poprvé se nedostala do Spolkového sněmu. Nově vzniklá strana AFD zůstala těsně pod hranicí, ale přesto to pro stranu znamenalo značený volební úspěch. Mnozí voliči strany Die Linke²⁴ přeběhli právě k AFD. V předvolební kampani Die Linke řešila především problémy rostoucích cen energií, objevení americké špionážní činnosti na internetu a dostupnost mateřských škol (Forschungsgruppe wahlen 2013).

Die Linke využila uvolněného prostoru na levé straně politického spektra, ale i nepředvídatelného postoje SPD v otázce orientace na levicové voliče. Ovšem spolupráce SPD a Die Linke se jeví jako problematická, jelikož SPD nedokáže odhadnout reakci voličů, členů SPD a vedení strany na spolupráci s touto stranou (Vít 2009). Die Linke zastává odlišné postoje, například trvá na okamžitém zrušení

---

²³ viz Příloha č. 1. Úspěšnost strany Die Linke na federální úrovni

²⁴ viz Příloha č. 4. Volební zisky Die Linke ve volbách do Spolkového sněmu 2013

školného. Naproti tomu SPD a Zelení prosazují spíše postupné snižování školného. Například v Hessensku stojí strana daleko od názorů SPD a Zelených. Navíc se SPD obává radikálních odnoží strany Die Linke, jelikož si není jista, jak předpovídat budoucí chování právě radikálních křídel Die Linke (Spiegel Online Politik 2014). Zároveň SPD stojí před důležitou otázkou, zda dokáží oslovit i levicové voliče (Grässler 2013). Taktéž reprezentanti Die Linke nejsou zajedno v tom, zda by strana měla spolupracovat s jinými stranami (Novotný 2008: 56).

3. 6 Analýza pozice strany a koaličního chování Die Linke

Německý stranický systém poskytuje pevný rámec pro vychylování stížnosti na celkový sociální systém. Zároveň směřuje tyto stížnosti na osoby, které jsou v současné době u moci. Elo je názoru, že neschopnost stran CDU/CSU a SPD vypořádat se s novými společenskými problémy a výzvami snižuje schopnost těchto stran působit jako univerzální strany. Prvořadým důvodem pro současnou patovou politickou situaci je tedy skutečnost, že Die Linke je stranou, s níž není nikdo další schopen spolupracovat, jelikož ani sami reprezentanti Die Linke nejsou dodnes zajedno, zda se má strana podílet na spolupráci s ostatními stranami a vytvářet s nimi koaliční svazky. Relevance páté parlamentní strany, původně východoněmecké PDS (dnešní Die Linke), je tedy poněkud sporná. Jedná se o stranu, která je kvůli svým postojům na federální úrovni ostatními stranami v podstatě ostrakizována. Ostatní strany v Bundestagu k ní chovají značnou nedůvěru. Na federální úrovni nedisponuje zatím žádným koaličním potenciálem, nicméně její rostoucí volební zisky by jí mohly přinést jistou míru relevance v podobě potenciálu vyděračského. Na druhou stranu je jedinou politickou stranou bývalé NDR, již se podařilo po sjednocení uspět na celostátní úrovni. Strana je na zemské úrovni aktivnější a především schopná reagovat na současné společenské problémy (Elo 2008: 50). Stále relativně vysoká míra nezaměstnanosti spolu s obecnými nejistotami, pokud jde o budoucí vývoj strukturálně slabých sektorů průmyslu (např. těžba), zvýší poptávku po sociální spravedlnosti. To má negativní vliv na spokojenost s vládou a prací ve prospěch Die Linke a dalších radikálních stran. Die Linke se tak zvýšili její potenciální voliči. Na jedné straně stojí skutečnost, že sociální problémy nejsou omezeny jen na východní části Německa. Tato

skutečnost by mohla pomoci Die Linke setřást její postavení jako regionálního politického aktéra. Na druhou stranu takové rozšíření politického prostoru by s největší pravděpodobností vyžadovalo změnu identity, což by mělo za následek ztrátu východního profilu, který byl a stále je jedním z hlavních konfliktů uvnitř strany (Elo 2008: 59). Problémem strany je, zdá se, její nedostatečná kompetence oslovit západního voliče jako důvěryhodná a systémová alternativa k velkým vládním stranám. Pokud strana přistoupí k dalším reformám a vzdá se části své radikálnosti, mohla by získat dostatečnou voličskou základnu i na západě (Eibl 2006: 212).

Podle Capoccia (2002) německá levice i přes vyloučení ve vládě na celostátní úrovni již nemůže být považována za prozatímní prvek v politickostranickém systému (Capoccia 2002: 29). Ačkoliv se strana označuje jako celostátní, je značná část její popularity závislá na její pozici regionální strany ve východním Německu, kde se jí podařilo zúročit nespokojenost obyvatel zejména v bývalých východoněmeckých zemích (Olsen 2002: 66). Strana je umístěná nalevo od centra parlamentní koalice a koncentrace její podpory v chudších východních částech země posiluje její vyděračský potenciál (Capoccia 2002: 29).

V současnosti se strana musí vypořádat s rozpolceností německé reality, ve které vystupuje. Strana je totiž nucena vystupovat de facto ve třech stranických systémech, z nichž každý je svým způsobem výjimečný, a ke každému z nich je třeba přistupovat jinak, což ztěžuje vytvoření univerzální strategie strany při vytváření kompaktní politiky či úspěšných plošných volebních kampaní. Jinak strana musí vystupovat na západě, kde musí vytvářet image moderní systémové levicové strany, jenž je důvěryhodnou alternativou k SPD (Eibl 2006: 200). Na celostátní úrovni je strana chápána jako marginální vzhledem k jejímu nulovému koaličnímu potenciálu. Strana je chápána jako blokována (Rudzio 2006: 152–153).

4 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaká je současná role a pozice strany a jaké jsou důvody jejího postavení v německém stranickém systému. Teoretická část čtenáře seznámila s konceptem antisystémovosti spolu s teorií koalice, přičemž tato část byla soustředěná na vztah antisystémovosti a teorie koalice. Koncept antisystémovosti napomohl blíže určit, jak poznat antisystémovou stranu a teorie koalic posloužila k představení různých strategií a modelů koaličního chování. V první teoretické části byly také nastíněné teoretické podmínky, podle nichž strany vstupují do politických koalic. Druhá část práce se věnovala analýze samotné strany s cílem zanalyzovat roli a pozici strany v německém stranickém systému. K analyzování strany byly využité koncepty teorie koalic a antisystémové strany. Analytická část se zabývala deskriptivní, relační a kauzální analýzou. V práci se řeší jak koaliční potenciál strany, tak antisystémová povaha strany. Tyto dva koncepty spolu souvisejí v té rovině, že pokud má strana v sobě obsažené nějaké antisystémové prvky, tak je ostatními parlamentními stranami vytěsňována a stává se tak marginální stranou, která navenek disponuje s nulovým koaličním potenciálem.

Na základě této analýzy došlo ke zjištění, že Die Linke má významnou roli a pozici na regionální úrovni, kde se stala obhájkyňou zájmů nespokojených občanů. Ovšem na federální úrovni je strana neakceptovatelná jako potencionální koaliční partner. Na celostátní úrovni je strana chápána jako marginální vzhledem k jejímu nulovému koaličnímu potenciálu. Příčina odlišné role a pozice strany na federální a na regionální úrovni spočívá v dvojsečnosti strany. Na jedné straně Die Linke vykazuje určité antisystémové rysy. Tento fakt zapříčiňuje na federální úrovni to, že je strana pro ostatní parlamentní uskupení nepřijatelným koaličním partnerem. Antisystémová povaha nutí ostatní politické subjekty k větší obezřetnosti, proto se antisystémové subjekty snaží skrýt svou pravou identitu a své antisystémové rysy halí do demokratického roucha (Schedler 1996: 304). Die Linke je tedy relevantní stranou skrze svůj vyděračský potenciál, jelikož má díky silné voličské základně možnost ovlivňovat koaliční vládnutí. Na druhé straně je situace na regionální úrovni zcela odlišná. Zde má strana tzv. tribunskou funkci, jelikož obhájuje zájmy nespokojených

obyvatel. Tento fakt napomohl straně k získání velké voličské základny, zejména na východě SRN. Strana je tedy na regionální úrovni akceptovatelná jako potencionální koaliční partner ideologicky blízkých stran, tedy SPD a Zelených. Ohled na stranu na této úrovni je brán, protože Die Linke ubírá hlasy ostatním stranám, a tudíž ztěžuje jejich tvorbu koalic.

Přínos práce spočívá v rozboru role a pozice strany v německém stranickém systému, který napomohl k částečnému objasnění této problematiky. Analýza role a pozice strany Die Linke se podařila jen omezeně, jelikož tato tematika je velice specifická složitá, čemuž přispívá značná medializace strany, díky níž si strana jednoduše prezentuje, ale na druhou stranu mají média funkci určité kontroly na povahu Die Linke.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

LITERATURA

- Balík, S. – Kubát, M. (2012). *Teorie a praxe nedemokratických režimů* (Praha: Dokořán).
- Balík, S. (2006). Typologie exekutivních koalic v českém prostředí In: Cabada, L. (2006). *Koalice a koaliční vztahy* (Plzeň: Aleš Čeněk), 53–67.
- Beyme, K. (1987). Parliamentary Oppositions in Europe. In: Kolinsky, E. ed. (1987). *Opposition in Western Europe* (London: Croom Helm), 31–51.
- Bosco, A. (2000). *Comunisti. Trasformazioni di partito in Italia*. (Bologna: Spagna e Portogallo).
- Budge, I. – Keman, H. (1993). *Parties and Democracy: Coalition Formation Twenty State* (Oxford, New York: Oxford University Press).
- Cabada, L. (2006). Koaliční vládnutí v České republice – Teoretická východiska v porovnání s praktickým naplněním. In: Cabada, L. (2006). *Koalice a koaliční vládnutí* (Plzeň: Aleš Čeněk), 9–26.
- Capoccia, G. (2002). Anti-System Parties A Conceptual Reassessment. *Journal of Theoretical Politics* 14 (2), 9–35.
- Císař, O. (2005). The Left in the Beginning of the 21st Century. In: Kopeček, L. ed. (2005). *Trajectories of the Left* (Brno: Centrum pro demokracii a kulturu), 11–26.
- Coffé, H. – Plassa, R. (2010). Party policy position of Die Linke: A continuation of the PDS? *Party Politics* 16 (6), 721–735.
- De Swaan, A. (1973). *Coalition Theories and Cabinet Formations* (Amsterdam: Elsevier Scientific Publishing Company).
- Deppe, F. (2012). Partei und Gewerkschaft *Forum Gewerkschaften* (<http://www.linksnet.de/files/pdf/deppe.pdf>, 7. 04. 2014), 35–44.
- Eibl, O. (2006). Pozice PDS v německém stranickém systému. *Evropská volební studia* 1 (2), 196–213.

- Elo, K. (2008). The left Party and the Long Term Developments of the German Party System. *Political Science* 26 (3), 50–64.
- Fiala, P. – Mareš, M. – Sokol, P. (2007). *Eurostrany: politické strany na evropské úrovni*. (Brno: Barrister & Principal).
- Fiala, P. – Strmiska, M. (2009). *Teorie politických stran* (Brno: Barrister&Principal).
- Fullbrooková, M. (2010). *Dějiny moderního Německa* (Praha: Grada).
- Gathmann, F. (2012). Mögliche Gauck-Konkurrentin Klarsfeld: Die Kandidatin, die den Kanzler ohrfeigte. *Spiegel online politik* 26. 02. 2012 (<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/moegliche-gauck-konkurrentin-klarsfeld-die-kandidatin-die-den-kanzler-ohrfeigte-a-817108.html>. 11. 3. 2014), nestránkováno.
- Gorges, M. (2010). Joachim Gauck: Ein traumatisierter Präsidentschaftskandidat. *Freitag.de* 18. 06. 2010 (<http://www.freitag.de/autoren/margareth-gorges/joachim-gauck-ein-traumatisierter-prasidentschaftskandidat>, 11. 4. 2014), nestránkováno.
- Grässler, B. (2013). Die (noch) unmögliche Koalition *DW Akademie* 27. 09. 2013 (<http://www.dw.de/die-noch-unm%C3%B6gliche-koalition/a-17115205>, 6. 04.2014), nestránkováno.
- Handl, V. (2009). Německé volby: korektury politického kurzu, tektonické posuny ve stranickém systému. *Mezinárodní politika* 10, 4–7.
- Hartleb, F. – Rode, F. E. (2006). Populismus und Kleinparteien. Das Beispiel der Linkspartei.PDS und der WASG vor dem Hintergrund der Bundestagswahl 2005 In: Uwe J. – Kreikenbom, H. – Neu, V. eds (2006). *Kleine Parteien im Aufwind. Zur Veränderung der deutschen Parteienlandschaft* (Frankfurt, New York: Campus Verlag), 78–161.
- Heywood A. (2008). *Politologie* (Plzeň: Aleš Čeněk).
- Heywood, A. (2005). *Politické ideologie*. (Praha: Victoria Publishing).
- Hildebrandt, C. (2009). DIE LINKE in Deutschland In: Daiber, B. – Hildebrandt, C. – Striethorst, A. eds. (2009). *Von revolution bis koalition – Linke Parteien in Europa* (Brusel: Rosa Luxemburg Stiftung), 96–108.

- Hloušek, V. – Kopeček, L. (2002): Nástupnické komunistické strany a jejich typologizace. In: Hloušek, V. – Kopeček, L. eds. (2002): *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran* (Brno: Masarykova univerzita), 10–39.
- Hoff, B. I. (2013). Schwarz-rot statt rot-grün-rot in Hessen? *Forum Demokratischer Sozialismus* 11. 08. 2013 (<http://www.forum-ds.de/de/article/2277.schwarz-rot-statt-rot-gr%C3%BCn-rot-in-hessen.html>, 6. 04.2014), nestránkováno.
- Kireev, A. (2005). German. Legislative Elections 2005 *Electoral Geography* 18. 09. 2005 (<http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/g/germany/germany-legislative-election-2005.html>, 18. 04. 2014).
- Kireev, A. (2009). German. Legislative Elections 2009 *Electoral Geography* 29. 09. 2009 (<http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/g/germany/germany-legislative-election-2009.html>, 18. 04. 2014).
- Kireev, A. (2013). German. Legislative Elections 2013 *Electoral Geography* 26. 09. 2013 (<http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/g/germany/germany-legislative-election-2013.html>, 18. 04. 2014).
- Klíma, M. (1998). *Volby a politické strany v moderních demokraciích* (Praha: Radix).
- Kopeček, L. (2005). Politické strany a stranické systémy ve srovnávací a teoretické perspektivě In: Strmiska, M. a kol.(2005). *Politické strany moderní Evropy* (Praha: Portál), 9–54.
- Krewel, M. – Rüdiger, S-B. – Wolsing, A. (2011). The Campaign and its Dynamics at the 2009 German General Election *German Politics*, 20 (1), 28–50.
- Kubát, M. (2000a). *Politická opozice v teorii a střeoevropské praxi* (Praha: Dokořán).
- Kubát, M. (2000b). Komunistická strana Čech a Moravy v politickém systému České republiky. In: Drobný, T. (2000). *Komunismus v nás: cesta do minulosti nebo budoucnosti?* (Brno: Občanský nadační fond), 20–31.
- Laver, M. – Schofield, N. (1998). *Multiparty Government: The Politics of Coalition in Europe* (Michigan: University of Michigan Press).

- Leiserson, M. (1968). Factions and Coalitions in One-Party Japan: An Interpretation Based on the Theory of Games. *The American Political Science Review*, 770–785.
- Lieberman, B. (1998). The Meaning and Function of Anti-System Ideology in Weimar Republic. *Journal of the History of Ideas* 59 (2), 355–375).
- Lijphart, A. (1984). *Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries* (London: Yale University Press).
- Lijphart, A. (1990). Dimensions of Ideology in European Party Systems. In: *The West European Party System*. ed. Mair, P. (Oxford: Oxford University Press), 253–265.
- Lorenz, R. (2007). Techniker der kalten Fusion. Das Führungspersonal der Linkspartei In: Spier, T. – Butzlaff, F. – Micus, M. – Walter, F. eds (2007). *Die Linkspartei. Zeitgemäße Idee oder Bündnis ohne Zukunft?* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften), 275–323.
- Markovits, A. S. – Stephen J. S. (1997). The Identity Crisis of Alliance 90/The Greens: *The New Left at a Crossroad New German Critique* 72, 115–35.
- Mauch, L. – Mudde, C. (2005). What's Left of The Radical Left: The European Radical Left after 1989. Decline and Mutation *Comparative European Politics* 3, 23–49.
- Meisner, M. (2011). Die Linke kommt rein, verfehlt aber ihr Ziel *Der Tagesspiegel* 22. 05. 2011 (<http://www.tagesspiegel.de/politik/wahl-in-bremen-die-linke-kommt-rein-verfehlt-aber-ihr-ziel/4206172.html>, 15. 04. 2014), nestránkováno.
- Moreau, P. – Schorpp-Grabiak, R. (2002). *Mann muss so radikal sein wie die Wirklichkeit - Die PDS: eine Bilanz*. (Baden: Nomos Verlagsgesellschaft).
- Müller, U. (2005). Volby poražených vítěz. Německo po volbách 2005: *Mezinárodní politologie* 2005 (10), 4–6.
- Navrátil, J. (2009). Nástin teoretické typologie antisystémových aktérů. *Politologický časopis* (2), 148–167).
- Neugebauer, G. – Stöss, R. (2008). Die Partei Die Linke. Nach der Gründung in des Kaisers neuen Kleidern? Eine politische Bedarfsgemeinschaft als neue Partei im

- deutschen Parteiensystem. In: Niedermayer, O. ed. (2008). *Die Parteien nach der Bundestagswahl 2005* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften), 151–199.
- Novák, M. (1997). *Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia*. (Praha: Slon).
- Novák, M. (2001). Doslov. In: Sartori, G. (2001). *Srovnávací ústavní inženýrství. Zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. (Praha: Slon), 209–224.
- Novotný, L. (2008). Současný levicový politický extremismus v Německu. *Politologický časopis*. 2008 (1), 48–65.
- Olsen, J. (2002): Německá PDS: Mezi východem a západem. In: Hloušek, V. – Kopeček, L. eds. (2002). *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran* (Brno: Masarykova univerzita), 65–85.
- Paul, M. (2006). Federal election in Germany 2005 – an analysis. Sketch of an integrative model to explain the voting behaviour *Politics in Central Europe* 1, 63–83.
- Peterson, N. (2014). Für die oppositionelle Verantwortung der LINKEN *Die Linke Bulletin Geraer Sozialistischer Dialog* (39), 21–22.
- Pohr, A. (2006). Gestaltung oder Protest. *Zeit Online* (www.zeit.de/online/2006/47/Linkspartei-WASG-SPD), 11. 04. 2014).
- Polášek, M. (2011). Parlament jako katalyzátor přerodu antisystémové strany ve stranu systémovou: případ ČSDSD. In: Doudek, V. – Polášek, M. a kol. (2011). *Parlament v čase změny Případové studie z vývoje českého a československého parlamentarismu*, 21–41.
- Politt, K. (2009). German Party Politics: Color Them Blurry *The Nation* 29. 09. 2009 (2), 10.
- Riker, W. H. (1962). *The Theory of Political Coalitions*. (London: Yale University Press).
- Rudzio, W. (2006): *Das politische System der Bundesrepublik Deutschland*. (Opladen: VS Verlag).
- Říchová, B. (2000). *Přehled moderních politologických teorií* (Praha: Portál).

- Sartori, G. (2001). *Srovnávací ústavní inženýrství. Zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. (Praha: Slon).
- Sartori, G. (2005). *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).
- Seils, Ch. (2007). Gegen die Wand. *Zeit Online* (<http://www.zeit.de/online/2007/03/Linkspartei>, 11. 04. 2014).
- Schedler, A. (1996). Anti-Political-establishment Parties. *Party Politics* 2 (3), 291–312.
- Schlieben, M. (2008). Schachern und Sticheln *Zeit online Deutschland* 28. 01. 2008 (<http://www.zeit.de/online/2008/05/hessen-regierungsbildung>, 12. 04. 2014), nestránkováno.
- Schmidt, M. G. (2008). *Das politische System Deutschlands*. (München: Verlag C. H. Beck).
- Smith, G. (1987). Party and Protest: The Two Faces of Opposition in Western Europe. In: Kolinsky, E. ed. (1987). *Opposition in Western Europe* (London: Croom Helm), 52–76.
- Strahalová, Š. (2010). Sárský koaliční experiment. *Acta Politologica* 2 (1), 18–32.
- Strmiska, M. (1998). Demokracie, extremismus, antisystémová orientace. In: Fiala, P. ed. (1998). *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. (Brno: Masarykova univerzita), 27–44.
- Ström, K. (1990). *Minority Government and Majority Rule*. (Cambridge: Cambridge University Press).
- Šustíková, L. (2009). Úvod. In: Šustíková, L. eds. (2009). *Vládní modely a koaliční vládnutí ve vybraných systémech* (Praha: Fakulta sociálních věd Univerzita Karlova), 5–27.
- Taken, J. (2009). DIE LINKE – Programm. Bundeszentrale für politische Bildung. 28. 09. 2009 (http://www.bpb.de/themen/DCTNFN,0,DIE_LINKE_%96_Programm.html, 16. 03. 2014).

Taken, J. (2010). Wähler und Mitglieder *Bundeszentrale für politische Bildung* 22. 02. 2010 (<http://www.bpb.de/politik/grundfragen/parteien-in-deutschland/42138/waehlerschaft-und-mitglieder>, 7. 04. 2014).

Vít, M. (2009). Německá sociální demokracie na rozcestí *Global Politics* 22. 05. 2009 (<http://www.globalpolitics.cz/clanky/nemecka-socialni-demokracie-na-rozcesti>, 11. 03. 2014), nestránkováno.

PRAMENY

Antikapitalistische Linke (2014a). *Über die AKL* (http://www.antikapitalistische-linke.de/?page_id=31, 7. 04. 2014), nestránkováno.

Antikapitalistische Linke (2014b). *Kapitalismus bedeutet Krieg, Umweltzerstörung und Armut!* (http://www.antikapitalistische-linke.de/?page_id=25, 7. 04. 2014), nestránkováno.

Bayerische Staatsregierung *Bayern gegen Linksextremismus Offen extremistische Strukturen in der Partei DIE LINKE.* (<https://www.bayern-gegen-linksextremismus.bayern.de/wissen/parteien-und-szenen/parteien-und-organisationen/die-linke-und-ihre-zusammenschlusse-1>, 12. 04. 2014), nestránkováno.

Die Linke (2007). *Key Programtic Points* (http://www.die-linke.de/fileadmin/download/international/programmatic_points.pdf , 14. 04. 2014), 1–16.

Die Linke (2009). *Konsequent sozial. Für Demokratie und Frieden* (http://die-linke.de/fileadmin/download/wahlen/pdf/485516_LinkePV_LWP_BTW09.pdf, 26. 02. 2014), 3–57.

Die Linke (2011). *Programm der Partei DIE LINKE* (<http://www.die-linke.de/partei/dokumente/programmderparteidielinke/>, 16. 03.2014), nestránkováno.

Die Linke (2012). *Zde je die Linke* (http://en.die-linke.de/fileadmin/download/international/imagefolder2012/imagefolder2012_tschechisch.pdf, 22. 02. 2014), 1–2.

Die Linke (2014a). *Kumunstische Plattform der Partei die Linke* (<http://www.die-linke.de>)

linke.de/partei/zusammenschlusse/kommunistische_plattform_der_partei_die_linke/, 7. 04. 2014), nestránkováno.

Die Linke (2014b). *Marxistische Forum* (<http://www.die-linke.de/partei/weiterstrukturen/weitere-zusammenschlusse/marxistisches-forum/>, 7. 04. 2014), nestránkováno.

Die Linke (2014c). *Europa geht anders: sozial, freundlich, demokratisch* (http://www.dielinke.de/fileadmin/download/wahlen2014/download/europawahlprogramm2014_deutsch/europawahlprogramm2014_kurzfassung.pdf, 21. 03. 2014), nestránkováno.

Die Linke. *Parteiorganisation-Parteileben* (<http://www.die-linke.de/service/roter-ordner/3-parteiorganisation-parteileben/>, 12. 03. 2014), nestránkováno.

Electoral Geography (<http://www.electoralgeography.com/>, 18. 04. 2014).

Emanzipatorische Linke (2014). *Über uns* (<http://emanzipatorischelinke.wordpress.com/>, 7. 04. 2014), nestránkováno.

Forschungsgruppe wahlen (2005). *Bundestagswahl 2005* (http://www.forschungsgruppe.de/Wahlen/Wahlanalysen/Newsletter_Bund05.pdf, 9. 04. 2014), nestránkováno

Forschungsgruppe wahlen (2009). *Bundestagswahl 2009* (http://www.forschungsgruppe.de/Wahlen/Wahlanalysen/News1_BTW09.pdf, 9. 04. 2014), nestránkováno.

Forschungsgruppe wahlen (2009a). *Landtagswahlen Schleswig-Holstein 2009* (http://www.forschungsgruppe.de/Wahlen/Wahlanalysen/News1_Schl09.pdf, 16. 04. 2014), nestránkováno.

Forschungsgruppe wahlen (2012). *Landtagswahl in Saarland 2012* (http://www.forschungsgruppe.de/Wahlen/Wahlanalysen/News1_Saar12.pdf, 16. 04. 2014), nestránkováno.

Forschungsgruppe wahlen (2013). *Bundestagswahl 2013* (http://www.forschungsgruppe.de/Wahlen/Wahlanalysen/News1_BTW_2013.pdf, 9. 04. 2014), nestránkováno.

Forum demokratischer Sozialismus (2014). *Die Welt verändern! Reformen für Freiheit und Sozialismus* (<http://www.forum-ds.de/>, 7. 04. 2014), nestránkováno.

Jusos Lengerich in der SPD (2010). *Linke nominiert eigene BP-Kandidatin // Ampel-Koalition in NRW weiterhin offen* 6. 09. 2010 (<http://www.jusos-lengerich.de/2010/06/09/linke-nominiert-eigene-bp-kandidatin-ampel-koalition-in-nrw-weiterhin-offen/>, 9. 4. 2014), nestránkováno.

Niedersächsische Landeswahlleiterin (2014). Wahl zum Niedersächsischen Landtag am 27. Januar 2008 (http://www.landeswahlleiter.niedersachsen.de/portal/live.php?navigation_id=28755&article_id=19507&psmand=21, 14. 04. 2014), nestránkováno.

Politisches Bildung Brandenburg (2012). *Stasi-Mitarbeiter im Landtag Btadenburg* (<http://www.kas.de/brandenburg/de/publications/29973/>, 14. 04. 2014), nestránkováno.

Sozialistische Linke (2014). *Sozialistische Linke: realistisch und radikal!* (<http://www.sozialistische-linke.de/>, 7. 04. 2014), nestránkováno.

Spiegel online Politik (2010). *Landtagswahl in NDR 2010* (http://www.spiegel.de/thema/landtagswahl_nrw_2010/, 18. 04. 2014), nestránkováno.

Spiegel Online Politik (2014). *Mögliche Koalition 2017: SPD kündigt schon jetzt Gespräche mit der Linken an* 26. 02. 2014 (<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/moegliche-koalition-2017-spd-kuendigt-gespraechе-mit-der-linken-an-a-955681.html>, 9. 04. 2014), nestránkováno.

Spiegel online politik *Bundespräsidentenwahlen 2010* (http://www.spiegel.de/thema/bundespraesidentenwahl_2010/, 11. 03. 2014), nestránkováno.

Spiegel online Politik *Ypsilantis Koalitionspläne: Hessens SPD macht Weg frei für Rot-Rot-Grün* 4. 10. 2008 (<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/ypsilantis-koalitionsplaene-hessens-spd-macht-weg-frei-fuer-rot-rot-gruen-a-582186.html>, 12. 04. 2014), nestránkováno.

Wahlrecht. de. *Wahlergebnisse* poslední aktualizace stránky 20. 03. 2013 (<http://www.wahlrecht.de/ergebnisse/index.htm>, 18. 04. 2014).

RESUMÉ

The aim of this thesis was to discover the role and the position of the party and the reasons for its position in the German party system. The theoretical part provides the reader with the concept of antisystemicity along with the theory of coalition. This part was focused on the relationship between the theory of coalition and antisystemicity. The concept of antisystemicity helped to specify the identification of anti-system parties and the coalition theory served to introduce various strategies and models of coalition behaviour. In the first theoretical part the outline of theoretical conditions under which parties enter into political coalitions is also mentioned. The second part is devoted to the analysis of the party itself in order to analyze the role and the position of the party in the German party system. The concept of the coalition theory and the anti-system party was used. The analytical part deals with three types of analysis: descriptive, relational and causal analysis. Descriptive analysis outlines the programmatic profile of the party. The relational part analyzes the relational perspective of the party. The causal part tries to explain the research questions: *What is the cause of the different role and the position of the party on the federal and regional level in Germany, whether and why the party has little potential of creating a coalition despite a relatively broad membership base, whether the Party was or still is an anti-systemic party, whether and how the potential of creation a coalition is linked with the concept of antisystemicity.* Furthermore, this thesis analyzes the internal structure, affiliated organizations, the status and the role of the party in the relevant party system, the function, the ideology and the programmatic party. The key choices which refer to the relationship of other parties with the party Die Linke and their position to the issue of cooperation are also involved.

Regarding the fulfilment of particular goals it was discovered that the Die Linke has an important role and position on the regional level where it became the advocate of interests of disgruntled citizens. However, the party is unacceptable as a potential coalition partner on the federal level. On the national level the party is seen as marginal due to its zero coalition potential. The party is double-edged and that is the cause of its different role and position of the party on both the federal and regional level. On one hand, the Die Linke shows certain anti-system features. Due to this fact,

the party is unacceptable as a coalition partner on the federal level. The party is therefore a relevant party only through its blackmail potential as it has a strong voter base. The situation on the regional level is quite different. The party here fulfils the function of a platform as it is defending the interests of disgruntled citizens. This fact helped the party to obtain a large voter base especially in eastern Germany. The party is therefore acceptable, on the regional level, as a potential coalition partner to ideologically close parties - mainly the SPD and the Greens. The respect to the party at this level is taken as the Die Linke reduces votes among other parties and therefore creates tough environment for the formation of coalitions.

The thesis deals not only with the coalition potential of the party, but also with the nature of the anti-system party. These two concepts are related on the level that if a party contains some anti-system elements, it becomes a marginal party that outwardly has a zero coalition potential. The contribution of this work lies in the analysis of the role and the position of the party in the German party system, which partially helps to clarify this issue.

PŘÍLOHY

Príloha č. 1. Úspěšnost strany Die Linke na federální úrovni

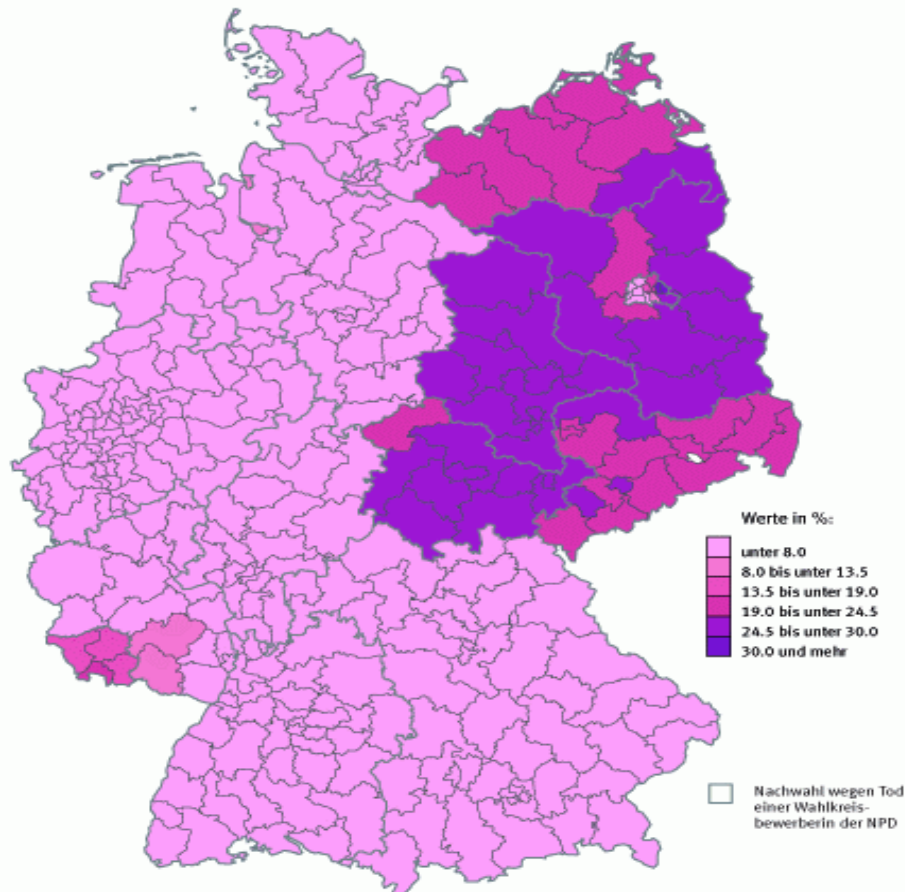
Volby do Spolkového sněmu	Volební zisky strany Die Linke		
	Rok 2005	Rok 2009	Rok 2013
Spolkové země západního Německa			
Baden-Württembersko	3, 8 %	7, 2 %	4, 8 %
Bavorsko	3, 4 %	6, 5 %	3, 8 %
Brémy	8, 4 %	14, 2 %	10, 1 %
Dolní Sasko	4, 3 %	8, 6 %	5 %
Hamburk	6, 3 %	11, 2 %	8, 8 %
Hessensko	5, 3 %	8, 5 %	6 %
Porýní-Falc	5, 6 %	9, 4 %	5, 4 %
Sársko	18, 5 %	21, 2 %	10 %
Severní Porýní-Vestfálsko	5, 2 %	8, 4 %	6, 1 %
Šlesvsko-Holštýnsko	4, 6 %	7, 9 %	5, 2 %
Celkový volební zisk Die Linke	8, 7 %	11, 9 %	8, 6 %

zdroj: data čerpána z <http://www.electoralgeography.com/>, vlastní tvorba

Příloha č. 2. Volební zisky Die Linke ve volbách do Spolkového sněmu 2005

Bundestagswahl am 18. September 2005

Zweitstimmenanteil der Die Linke. in % nach Wahlkreisen Vorläufiges Ergebnis für die Bundesrepublik Deutschland (ohne Ergebnis des Wahlkreises 160 Dresden I)

© Bundeswahlleiter, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, 2005.
Wahlkarte für die Wahl zum 16. Deutschen Bundestag
Quelle der Verwaltungsgrenzen: VG 1000, Bundesamt für Kartographie und Geodäsie

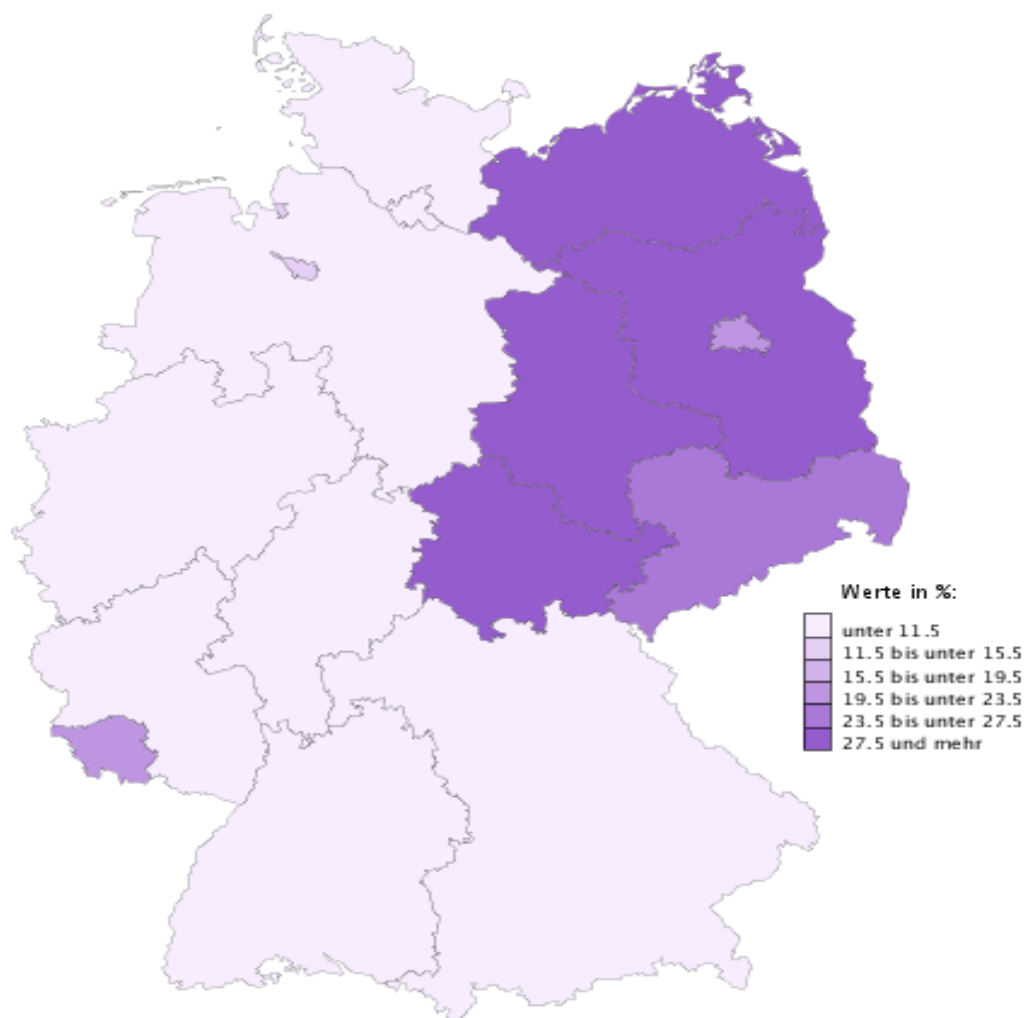
- 265 -

Statistisches Bundesamt, Bundestagswahl 2005, Heft 2

Kireev, A. (2005). German. Legislative Elections 2005 *Electoral Geography* 18. 09. 2005 (<http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/g/germany/germany-legislative-election-2005.html>, 18. 04. 2014).

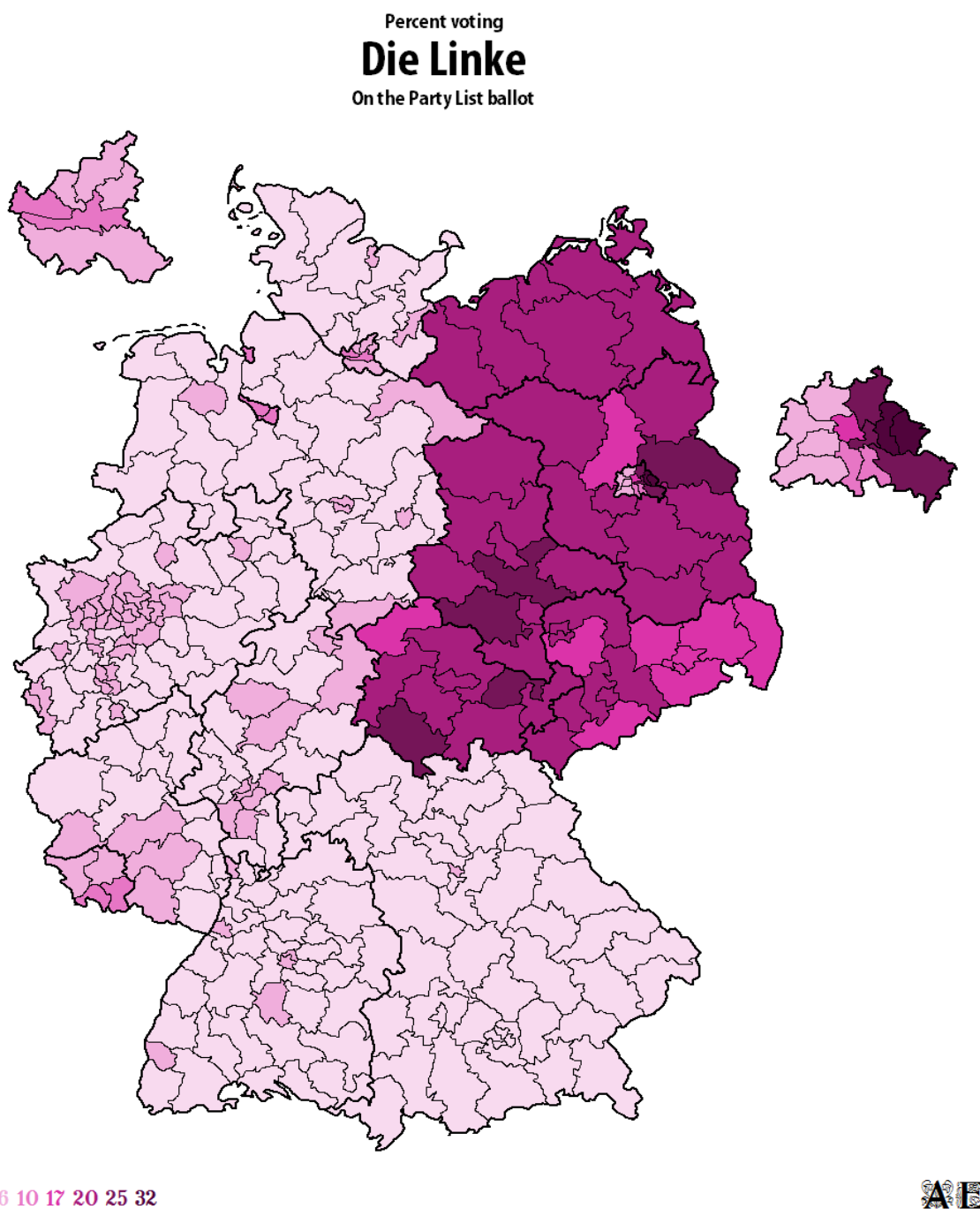
Příloha č. 3. Volební zisky Die Linke ve volbách do Spolkového sněmu 2009

Zweitstimmenanteil DIE LINKE in %
nach Ländern
Endgültiges Ergebnis für die Bundesrepublik Deutschland

Kireev, A. (2009). German. Legislative Elections 2009 *Electoral Geography* 29. 09. 2009 (<http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/g/germany/germany-legislative-election-2009.html>, 18. 04. 2014).

Příloha č. 4. Volební zisky Die Linke ve volbách do Spolkového sněmu 2013

Kireev, A. (2013). German. Legislative Elections 2013 *Electoral Geography* 26. 09. 2013 (<http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/g/germany/germany-legislative-election-2013.html>, 18. 04. 2014).

Příloha č. 5. Úspěšnost strany Die Linke ve volbách do zemských sněmů

spolkové země západního Německa	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Baden-Württembersko	–	–	–	–	2,8 %	–	–
Bavorsko	–	4,4 %	–	–	–	–	2,1 %
Brémy	8,4 %	–	–	–	5,6 %	–	–
Dolní Sasko	–	7,1 %	–	–	–	–	3,1 %
Hamburk	–	–	–	–	6,4 %	–	–
Hessensko	–	5,1 %	5,4 %	–	–	–	5,2 %
Porýní-Falc	–	–	–	–	3 %	–	–
Sársko	–	–	21,3 %	–	–	16,1 %	–
Severní Porýní-Vestfálsko	–	–	–	5,6 %	–	2,5 %	–
Šlesvicko-Holštýnsko	–	–	6 %	–	–	2,2 %	–

Wahlrecht. de. *Wahlergebnisse*, poslední aktualizace stránky 20. 03. 2013 (<http://www.wahlrecht.de/ergebnisse/index.htm>, 18. 04. 2014), vlastní tvorba.